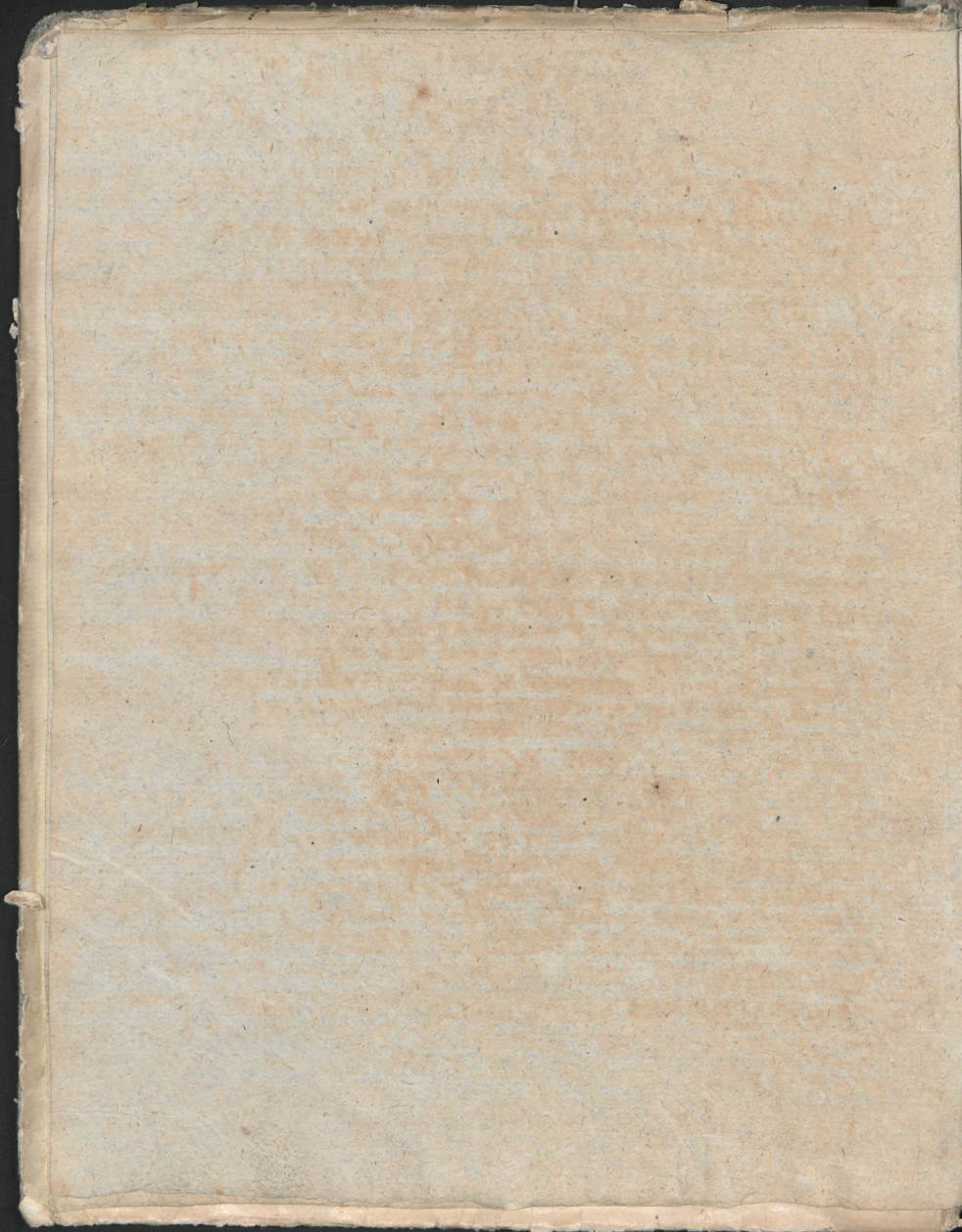

S. 6. 264

Reise. fol.

J. VI, 887

~~III 4/10 J. IV. 10~~

ad
DEMONSTRATIONES
AD
EBRAEORVM
GRAMMATICAM
PERTINENTES

QVAS
AMPLISSIMI
PHILOSOPHORVM ORDINIS
CONSENSV
PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI
SVBICIT
M. IO. CHRISTOPHORVS DECKER,
ET
GOTTHILF. IO. LVDOV. DIENEMANN.
BEROLINAS.

DIE OCTOBRIS cIo Io CCXXXVII.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
LITTERIS IO. HENRICI GRVNERTI, ACADEM. TYPOGR. (84)

DEMONSTRATIONES

ERRATA
GRAMMATICAE
PER TERTIUM

QVAE

A PRIMUM

PHILOSOPHICORVM ORDINE

CONSENSU

ACADEMIAE

M. JO. CHRISTOPHORVS DECKER

ET

COTTONIUS

FRONTINVS

IN

WILHELMUS

LEONARDVS

V I R O
S V M M E V E N E R A N D O
A M P L I S S I M O

M I C H A E L I
R O L O F F I O
P O T E N T I S S I M O P O R V S S O R V M
R E G I A C O N S I L I I S S A C R I S

E T
B E R O L I N E N S I V M S A C R O R V M A N T I S T I T I
S V M M O

T H E O L O G O P L A N E I N C O M P A R A B I L I
D E S A C R A E T L I T T E R A R I A C I V I T A T E
I M M O R T A L I T E R
M E R I T O E T M E R E N T I

S T V D I O R V M S V O R V M S T A T O R I
M V L T I S N O M I N I B V S P I E
S V S P I C I E N D O

LIBELLVM HVNC
IN GRATI ANIMI TESTIFICATIÖNEM
SACRVM ESSE CVPIT

ET
SE SIMVL
SVAQVE STVDIA
IN POSTERYM OPTIME
COMMENDAT

GOTTHILF IOH. LVDOV. DIENEMANN,

BEROL.
S. S. THEOL. CVLT.

Qvae variis in doctrinis a praestantissimis adhibita fuit ingenii, methodus rationis, Ebraeorum Grammaticae si adcommodaretur, semper nobis visum est tam iucundum quam utile. De iucunditate, quam istius modi menti adferunt tractationes, vt iam nihil dicamus, quum sexcentorum hominum, quam contestamur experientia, ipsiusque rei natura ac indoles possit dubitantem confirmare; nec de vtilitate multa praefari necesse erit, quum illa ipsa rerum distincta cognitio, quae hac methodo obtinetur quasi vnice, illam satis superque loquatur. Animum enim exercet in exstruendis, amplificandis, communiendis denique doctrinae pomoriis; docet veritatum concatenationem; docet principiatorum a principiis dependentiam; dum, illa vtrum sint certa, an incerta, probabilia, an improbabilia, an denique, dubie fluant, commonstrat. Grammatices quidem principia ex vsu illius gentis, cuius dicitur, petenda sunt; adeo vt scientiae auctoritatem prae se ferre nullo modo videatur. Verum enim vero, vt primum omnis nostrae cognitionis principium ab experientia desumitur, inque plurimis scientiis multa

multa ex isto fonte deducenda occurrunt principia; nec ob id præclarum scientiæ nomen cuius denegari poterit speciali Grammaticæ. At enim vero non diffitemur ad minorem reduci debere principia numerum, ceterasque eius regulas ex illis legitime esse deducendas. Quæ cum ita sint, quid est, fodes, quod de hoc nomine etiam grammaticæ adtribuendo dubitemus? Non enim, quod plus est, in demonstrandis grammaticæ regulis, experientiam tantum clamamus; verum etiam, præter hæc specialia grammaticæ principia, alia sunt, eaque generalia, ex ipsa linguæ natura eiusque fine deducenda. Quod si ergo hæc cum illis combinaueris, facillimo negotio ambobus quasi oculis videbis, adesse definitiones, experientias indubitatas, axiomata, et quas plures ad demonstrationem requirimus propositiones. Hæc igitur si secundum syllogismorum regulas connectuntur, nescio sane, quid meruerit Ebraeorum Grammatica, cui omnes tamen mox enarrati scientiæ characteres comperunt; cur e scientiarum cancellis excludatur. Grammatices ebraeæ præcipuum quidem cognoscendi principium est, immo manebit Ebraeorum usus loquendi: interim tamen ex vniuersali grammaticæ principium diiudicandi mutari potest, quid quod debet; ita nimirum, vt, quas hæc de linguæ perfectione docet, regulæ cum illis comparentur, quas Ebraeos sibi finxisse eorum scriptis discimus. Ex his enim facile earum convenientia, vel discrepantia, ipsiusque linguæ perfectio vel imperfectio poterit diiudicari. Plura hæc de re dici posse quis non videt? sed ne et oratio, quum ipsa iam tractatio disputationis modum fere excesserit, nimium excresecat, aliis omis-sis, paucis ipsius instituti rationem paragraphorumque ordinem exponemus. Per Grammaticam ebraeam generatim cum aliis intelligimus illam, quæ, qua ratione oratio ebraea fit formanda, docet: quumque oratio sit series terminorum connexorum, adeoque aliquid compositi, in duas præcipue diuidi poterit partes: quarum vna orationis partes;

partes; altera vero modum orationem ex iis componendi tractat. Atque priorem illam partem, cum Ven. DANTZIO, speciatim dicimus grammaticam; quam hic solam, non tamen integram quoad omnes eius partes, demonstrare nitimur. Etenim quis mortalium sic omni captus esset mente, ut omnium a nobis exigeret demonstrationem. Cogites quaeſo non omnibus contingere Corinthum adire; hinc, quam utilitatis principium, quod sane in grammaticis maximi est momenti, animi requirit perspicaciam, non omnibus conuenire. Quid igitur facilius euenire poterat, quam ut optimum hoc principium ab aliquibus negligereſur, et haec numquam satis vituperanda negligentia, etiam aliis, linguae detrimentum ex illa oriundum non adrententibus, in consuetudinem eueniret. In primis vero id euenire solet, cum ab illis id fieri obseruamus, quibus ob honorem debitum, tam leui in re aduersari nefas putamus; immo quorum omnia incongrua saepius dicta, illis ipsis inuitis, tanquam a coelo delapsa, verborum dote locupletare et ornare solemus. En infelix hoc, quas Grammatici dicunt, exceptionum fundamentum! commune omnium linguarum periculum! vix reparabile, per longum saltem temporis spatium linguae detrimentum! Speciali linguae ebraeae nisi destituri essemus historia, nonnullorum forsitan ex isto fonte deriuare possemus rationes; illam tamen tum sperare nequimus, nec de ipsis rationibus, num omnis fundamenti e re ipsa aliisque circumstantiis petendi, sint expertes, nec ne, iudicium ferre possumus. Non tamen est, quod ob id de ipsius linguae dubitemus perfectione: superſunt enim multa, eaque plurima, quae illam satis superque demonstrant. Quae igitur argumenta si qua potes, qui ebraeae linguae perfectionem vis negare: quod si vero nostrorum nullum potes infirmare, file. Est enim ridiculum ad ea, quae habemus, nihil dicere; quaerere tamen, quae habere non possumus. Animo indulgentes, quem

ingressi fumus tramitem, fere reliquimus; hinc tribus verbis explicabimus, nos tum ob rationem plenius expositam, tum ob disputationis modum non negligendum, plura ipsi tractationi non addidisse: quae vero tibi tradimus, B. L. ut benigniter accipias, impense rogamus. Quod si a te nobis tribui, concedique sentiemus, videbis industriam forte nostram his in rebus nos in posterum quoque probaturos. Paragrophorum ordinem sequens tabula exhibet.

I. De Vocis partibus §. 1-98.

A. simplicibus §. 1-58.

N in genere §. 1.

D in specie §. 1-58.

a. litteris, §. 1-31, quae diuiduntur

a. ratione figurae §. 1. 2. in

1. ordinarias §. 2.

2. extraordinarias §. 3. 3. quae tales sunt modo

aa. simplici §. 3. et vel aliquando solam mutant

aa. quantitatem i. e. dilatabiles.

bb. qualitatem i. e. finales.

ββ. compositio §. cit. quae cum quantitate etiam qualitatem mutat i. e. mixta.

b. respectu pronuntiationis §. 4-18.

1. organi §. 4-7.

2. soni §. 8-18.

aa. mouendas §. 8-11.

aa. uisifonas §. 9.

bb. bisfonas §. 9-11.

ββ. quiescentes f. non mouendas §. 12-18.

3. originis siue etymologiae §. 19-31.

aa. radicales §. 19-26.

ββ. non radicales seu seruiles §. 21-3. quae sunt

aa. essentielles §. 22-24.

bb. extracategoriales §. 25-29.

† negotiosae §. 25-27.

* locale §. 26.

*† intendendi §. 27.

†† sic dictae oriosae §. 28-29.

* paragogicae

* epentheticae

β. punctis §. 32-59.

a. vocalibus §. 32-43.

1. propriis §. 32-33.

2. vocali improprio f. schua §. 34-43.

b. non vocalibus §. 44-58.

1. accentibus §. 44.

2. diacriticis §. 44-58.

aa. mappik §. 45.

ββ. dagesch §. 46-54.

γγ. raphe §. 56.

δδ. methegh §. 57.

εε. makkeph §. 58.

B. compositis §. 59-98. f. syllaba, quae diuiditur

N respectu soni modificati §. 61-67. in

a. sim-

AD EBR. GRAMMATICAM PERTINENTES. 7

- a. simplicem) §. cit.
 b. compositam) §. cit.
- ▷ inteuſi §. 68.-98. i. e. toni, vbi est
- a. tonica §. 68.-77. quae vel
 a. est conſtituenda §. 68.-75.
 1. milra
 2. millet) §. cit.
- b. mutanda §. 6. 77.
- β. arona et quae inde dependent §. 78.-98.
- a. reſpectu vocum partium ſimplicium, in ſpecie punctorum §. 78.-97.
1. vocalium §. 78.-81.
 aa. propriorum §. 78.
 ββ. improprii §. 79.-81.
 2. diacriticorum §. 82.-97.
 aa. methegh §. 82.-94.
 ββ. makkeph §. 95.-97.
 b. reſpectu ſyllabarum §. 98.

II. De Vocis flexione §. 99.-249.

A. in genere §. 99.-102.

B. in ſpecie §. 103.-f.

N materialiter conſideratae §. 103.-152.

- a. litterarum §. 103.-113.
 a. vocalium §. 114.-152.
 a. generatim §. 114.-118.
 b. ſpeciatim §. 119.-152.
 1. propriorum §. 119.-128.
 aa. neceſſaria §. 119.-121.
 ββ. contingenti §. 122.-128.
 aa. ob vocis breuitatem f. paucitatem ſyllabarum §. cit.
 † ante tonum §. 122.-127.

- * remotius antecedentis §. 122. 123.
 ** proxime §. 124.-127.
 †† poſt tonum §. 128.
 bb propter euphoniā.
 cc. propter pauſam. Haec duo membra vide infra ſub numero 2.
2. improprii = schua §. 129-150.
 aa. concurrentis §. 129-144.
 aa ſimplicis) §. cit.
 bb. compositi) §. cit.
- ββ. non concurrentis in ſpecie quod eſt ſub litteris gutturalibus §. 145-150.
 aa. mobilis) §. cit.
 bb. quieſcentis) §. cit.
 γγ. ob euphoniā §. 151.
 δδ. ob pauſam §. 152.
- ▷ formaliter conſideratae §. 153.-249. vt ſit ſignum conceptus.
- a. ſine copula repraeſentati §. 153.-195.
 a. nominis, quod conſideratur §. 153.-177.
 1. extra relationem ad aliud §. 153.-169.
 aa. ratione formae ſeu partium ingredientium ſimplicium
 aa. nudum) §. 153. 154.
 bb. auctum) §. 153. 154.
 ββ. ratione figurae, vt ortum

- aa.* ex vna radice i. e. simplex § 155. 156.
bb. ex pluribus i. e. compositum §. 155. 156.
vv. ratione generis §. 157-160.
dd. ratione numeri §. 161-169
2. in relatione ad aliud (ratio-
 ne status est
aa. constructum) §. 170-
ββ. absolutum) 177.
- b.* pronominis, quod est
 1. inconnexum, vide gram-
 maticos,
 2. connexum §. 175-190.
αα. praefixum §. 174-179.
ββ. suffixum §. 180-190.
 quod est
aa. respectu suae origi-
 nis.
 † singulare.
 †† plurale.
bb. respectu vocis cuius est
 suffixum
 † vocis singularis nume-
 ri
 †† pluralis.
c. particularum §. 191-195.

- β.* cum copula repraesentati i. e.
 verbi 196-249. de cuius
 flexione agitur
a. in genere 196-212.
 1. per classes
 2. per tempora
 3. per numerus et personas.
b. in specie §. 213-249. de
 1. verbo perfecto, §. 213. cui-
 us omnes in oratione
 audiuntur litterae radi-
 cales
 2. cuius non omnes i. e. de
 imperfecto §. 213. vbi
 littera, quae non auditur
 vel consideratur
αα. vt mobilis non signifi-
 canda i. e. defectiuo
 §. 214-228.
aa. radicalis primae §. 216-
 220
bb. radicalis secundae
 §. 221-228.
ββ. vt quiescibilis abicien-
 da §. 229-249.
aa. radicalis prima §. 229-
 232.
bb. secunda §. 232-238.
cc. tertia §. 239-249.

§. I.

Vocum soni simplicissimi sunt VOCALIA, quae vero ea modificant, sunt CONSONA. Priorum signa vocantur PUNCTA VOCALIA PROPRIA; posteriorum LITTERAE. PUNCTA vero generatim apud Ebraeos sunt omnia, quae praeter litteras in eorum scriptis occurrunt signa.

§. II. Litterae Ebraeorum numerantur XXII, quarum figuras, nomina et duplicem potestatem hic non notabimus.

§. III. Litterae vocem finientes figuram vel mutant, vel non mutant: quae mutant vel DILATANTVR i. e. spatium solito maius, quae latitudinem explent, vel non ita mutantur. Hinc litterae, quae vocem finientes aliquando dilatantur, dicuntur dilatibiles, ceterae vero, quae quidem in fine vocis figuram mutant, sed non actu dilatantur, finales. Aut si maus, DILATABILES erunt, quae vocem finientes figurae quantitatem mutant; FINALES vero, quae figurae qualitatem mutant; MIXTA vocari potest.

§. IV. Pro organi, quo in consonorum (litterarum) pronuntiatione, prae reliquis utimur, diuersitate, consona (litterae) diuiduntur in Gutturalia גרוחע, Palatina נכק, lingualia רטלכ, dentalia דסצרש et labialia בוטף. In quorum tamen determinatione Grammatici dissentiunt.

§. V. Litterarum gutturalium atque רע ר pronuntiationo est omnium difficillima. (per exp.)

§. VI. Si, quae sunt רע A. absentis, tribuantur רע B. praesenti, A. et B. INTER SE ALTERNARE dicuntur, et quidem B. pro A. Vnius vero organi consona, quum sint similia, eaque inter se alternare possint; litterae vnus organi facile inter se alternant et permutantur. (§. 4.)

B

§. VII.

§. VII. Dentalia et lingualia eadem fere organorum applicatione formantur, (per exp.) hinc similia, et facile inter se alternant. (§. 6.)

§. VIII. LITTERA QUIESCIT, quae ad pronunciationem nihil facit; et cui haec litterae affectio non repugnat, QUIESCIBILIS dicitur. Cui vero repugnat SEMPER-MOBILIS; et LITTERA MOVETVR, si pronunciat.

§. IX. Consona Ebraeorum alia sunt VNISONA, alia BISONA; illa dicuntur, quae uno tantum modo vocale modificant, (§. 1.) haec vero, quae dupliciter possunt pronuciari.

§. X. CONSONVM ADHAERET ALTERI, si cum eo simul vocale modificat. (§. 1.) Tale ergo consonum compositum seu coalescens, vocale aliter modificat, quam si esset simplex. Quumque literis בגר כפה aliquando adhaereat consonum aliud, earum consona erunt bisona. (§. 9.)

§. XI. Signata diuersa diuersa poscunt signa: Ergo consona composita et simplicia, quae sunt diuersa signata, (§. 1. 10.) diuersis quoque significantur signis vtile est. Hinc litterae בגר כפה sint signa consonorum compositorum; quae si significant simplicia, recipiunt in medio punctum, quod vocatur DAGESCH LENE, et earum adspirationem tollit; ו vero si est signum consoni compositi, habeat punctum in dextro cornu, si simplicis in sinistro. Hisce notatis litterae Ebraeorum omnes sunt vnisonae. (§. 1.)

§. XII. VOCALE CONSONO dicitur COGNATVM, in quo formando similis consono requiritur organi dispositio.

§. XIII. Ebraeorum litterae non quiescunt nisi antecedente vocale eiusdem vocis, in quo quiescere dicuntur. Ergo quiescibiles quae non sunt in medio vel a fine vocis numquam quiescunt. (conf. §. 59)

§. XIV. Si litteram antecedit punctum vocale illi cognatum, vocalis auditur sonus, qui similem cum littera mota requirit organi dispositionem. (§. 12.) Fac orationem aliquam

AD EBR. GRAMMATICAM PERTINENTES. 11

quam scriptam celeriter esse pronunciandam, inque illa occurrere vnam (vel plures) e litteris ם, quam vocale cognatum antecedit; si moueatur, duae erunt similes organi dispositiones (§. 12.) quumque fortius obsecuret debilius, ob sermone cursum littera non facile fiet consonum. (§. 1.) Hinc optime fieri potest, vt istae litterae sub priori conditione vel vocalibus non notentur, vel ipsae non scribantur; si prius respirant seu quiescunt in puncto vocali cognato (§. 13.) si postterius, eliduntur, expirant, *percutunt*.

§. XV. Consona gutturalia et omnia vocalia maxime gutturis apertura formantur (§. 4. et per exp.) quorum differentia ex diuersa huius organi dispositione oritur: hinc vocale quod fortius e gutture emittitur non aequè bene consono leniter ex illo emittendo, ac illi conuenit, quod vehementiori pulmonum compressione editur. (§. 12.) Ergo *post quodcumque vocale*, ם vero *post plurima, quiescere potest* (§. 4. 12.) quod *ultimum ordinariè in fine quiescit* (per exp.)

§. XVI. Litterae quiescentes si vocali notarentur, essent pronunciandae (§. 1.) hinc ad pronunciationem aliquid facerent et non essent quiescentes. (§. 8.) Quod cum sit absurdum *litterae quiescentes punctum vocale sibi adiectum* s. subscriptum tollunt.

§. XVII. Punctum, quod est loco vocalis proprii sub littera, est SCHVA: hinc schua est signum (positiuum) absentis vocalis, et dicitur punctum vocale improprium. (§. 1.)

§. XVIII. Litterae ם omnium sunt aptissimae vt quiescant, (§. 8.) et per vsum Ebraeorum quiescibiles (per exp.) hinc sibi similes. Ergo *facile inter se alternant*. (§. 6.)

§. XIX. Conceptus vel sunt simplices vel complexi: Illi ex nullis aliis oriuntur, sed aliorum possunt esse principia; ergo voces, quae eorum sunt signa, essentialium nomen merentur. Quumque id, quod alius rei principium est ipsum vero nullius rei principiarum, RADIX dicatur: voces,

quae simplices conceptus significant, respectu repraesentationum sunt radices: sed respectu vocum alia est ratio, vbi non consideratur, virum vox quaedam simplicem significet conceptum an vero complexum, alterius modo sit vocis principium, ipsa vero ex nulla alia oriatur. Atque de hoc posteriori radices significari in grammatica ebraea nobis sermo est.

§. XX. *Litterae, quae radicem constituunt*, dicuntur RADICALES, et quidem SEMPER-RADICALIS est, quae dum vocem ingreditur semper quoque est pars radices; quae vero tantum aliquando est pars radices, RADICALIS est RESPECTIVE TALIS.

§. XXI. LITTERA SERVIT, quae non est radicalis, et quae aliquando seruit, s. cui, vt seruiat non repugnat, SERVILIS dicitur. Comprehenduntur vero serviles vocibus *וְכָל בְּאֵת* וְכָל בְּאֵת e quibus litterae *וְכָל בְּאֵת* si seruiunt, semper, et non plerumque ab initio radices; *וְכָל בְּאֵת* ab initio et fine excepto *וְכָל בְּאֵת* epentherico, tantum seruire possunt; *וְכָל בְּאֵת* vero vbiuis.

§. XXII. Voces si ita mutantur vt aliarum verum fiant signa, INTRINSECVS et ESSENTIALITER mutari dicuntur; quod si vero earum mutatio tantum sit respectiua, EXTRAESSENTIALITER et EXTRINSECVS.

§. XXIII. Littera, quae voci cuidam accedens eius mutat significatum, aut est radicalis aut seruilis: (§. 20. 21.) si prius, vox noua eset radix, quae ex vetere orta, (§. 20. et 19.) adeoque alterius vocis principium; quod cum sit absurdum, (§. 19.) littera, quae voci accedens eius significatum mutat, est seruilis. (§. 20.) Quae si intrinsecus mutat, ESSENTIALIS, si extrinsecus, EXTRAESSENTIALIS dicitur. (§. 22.)

§. XXIV. Littera seruilis essentialis, quae ab initio vocis, dicitur PRAEFORMATIVA; quae a fine AFFORMATIVA: si essentialis est, prioris generis vocatur PRAEFIXA, posterioris SVFFIXA.

§. XXV. Litterae seruilentes ad vocis significatum vel aliquid faciunt, vel non. Illae dicuntur NEGOTIOSAE,

bas

haec vero OTIOSAE respectu nimirum significationis. Quae faciunt, vel nouum indicant significatum, vel alio modo aliquid in eo determinant: hae generis nomen seruent, illae vero CONSIGNIFICATIVAE vocentur.

§ XXVI. Litterae ך quae seruihs (§. 21.) si *tendentiam aliquam determinatam indicat*, seruit (§. cit.) et dicitur ך LOCALE: quod igitur, quoniam ad significatum aliquid facit, negotiose seruit. (§. 25.)

§. XXVII. ך *seruile* (§. 21.) *vocis cui additum est auctam significationem denotans*, dicitur ך INTENDENDI. Quantitas quum rem non mutet essentialiter, ך *intendendi erit littera seruiens extraessentialis negotiosa.* (§. 23. 25.)

§. XXVIII. Litteram PARAGOGICAM vocant otiose seruientem in fine vocis, quo referunt litteras sub voce ךׁׁׁׁ comprehensas. EPENTHETICAM vero quae otiose seruit in medio vocis, et sunt ךׁׁׁׁ

§. XXIX. EUPHONIA est *vocis pulchritudo qua aures determinata: s. vocis perfectio, qua aures oblectat*: quam si litterae seruientes promouere possunt, atque ob id adduntur, sunt quidem otiosae respectu significatus, (§. 25.) sed non respectu soni, adeoque in se sunt negotiosae. (§. 25.)

§. XXX. Litterae ab initio adpositae, quum quiescere nequeant, (§. 13.) sunt mouendae. (§. 8.) Ergo litterae seruientes radicalibus ab initio adpositae, si sunt vocalibus destitutae, cum scbuu erunt notandae. (conf. §. 36.)

§. XXXI. Littera seruiens praeformatiua vocem essentialiter mutat et quidem ab initio (§. 25.) hinc nexus eius cum vocis radice erit arctissimus, (§. 19.) quapropter peruite erit, si nexus, qui est in signatis etiam in signis inueniatur.

§. XXXII. *Id temporis, quo opus habemus ad sonum effereendum*, Grammaticis dicitur MORA.

§. XXXIII. *Punctum vocale, cui duplex conuenit mora*, dicitur LONGVM; cui simplex BREVE. Priorum signa sunt ך ךׁ et ך. Posteriorum ךׁׁׁׁ et

§. XXXIV. Schua, quod duobus punctis, quorum unum supra alterum positum est, pingitur (:) SIMPLEX dicitur; simplici vero, si accedat punctum vocale proprium. (§. 1. 17.) i. e. vna cum illa sub eadem ponatur littera, est COMPOSITVM; Ipsum autem schua, cui vocale accedit, dicitur CHATEPH.

§. XXXV. Schua, quod est sub littera per vocale antecedens mouenda dicitur QUIESCENS. Quod non est quiescens; MOBILE. Ergo schua, quod est sub littera mouenda, vel est mobile, vel quiescens.

§. XXXVI. Schua, si fingeretur sub littera quiescenti, vel esset mobile, vel quiescens, (§. 35.) vtriusque vero littera; quum moueatur, (§. cit.) sub quiescenti littera schua esse non potest. (§. 8.) mouenda vero littera, quum non quiescat (§. cit.) si proprio sit vocali destituta, ne habeatur pro quiescenti, cum schua erit notanda.

§. XXXVII. Schua compositum ob accedens vocale, est sonus licet celerrimus. (§. 1. 34.) Ergo littera, cui illud subest, per antecedens vocale non est pronuncianda; hinc schua compositum est mobile. (§. 35.)

§. XXXVIII. SYLLABA est minima orationis pars, quae per se sonum constituere potest.

§. XXXIX. Schua, quod est ab initio syllabae, est mobile: Schua enim est ab initio syllabae, si eius littera syllabae vocale ab initio modificat; (§. 1. 38.) quiescentis vero littera, quum vocale modificet a fine (§. 35.) schua, quod est ab initio syllabae, quiescens esse nequit. Ergo est mobile. (§. cit.)

§. XL. Quum Ebraeorum syllabae omnes a consono incipiant, (conf. §. 60.) schua quod est post aliud in medio vocis, si esset in fine syllabae, tria consona vnum modificarent vocale, (§. 1. 38.) quod pronuntiatu maxime difficile est; quod si vero sit ab initio syllabae, quum omnis euanescat pronuntiationis difficultas, per linguae perfectionem schua istud erit mobile, (§. 39.) et antecedens quiescens. (§. 35.)

§. XLI. *Schua*, quod est post aliud in fine vocis, quum mobile esse nequeat, (§. 35.) erit quiescens. (§. cit.)

§. XLII. *Patach alternans* pro *schua quiescente* dicitur FVRTIVVM. Litterae igitur quiescentes, dum schua respuunt; (§. 16. 17.) nec cum *patach alternante* notari possunt, (§. 6.) Ergo נ et ה dum quiescunt, *patach respuunt furuium*. (§. 18.)

§. XLIII. Sint cum schua notandae litterae radicales vltimae וּת et ה mouenda, 1) vocis litterae vltimae; erunt mouendae, (§. 17. 36.) pronunciatio vero earum, cum sit omnium difficillima: (§. 5.) atque fiat facilior, si intercedat vocale cognatissimum a; (§. 12. 23.) linguae perfectioni conueniens est, vt hae litterae data sub conditione, si antecedit vocale longum, praeter kametz, *patach furuium* accipiant. (§. 42.) 2) vocis penultimae, quas immediate sequitur littera schuata, erunt mouendae, (§. 17. 36.) quum schua sequatur; (per hyp.) tria consona, quorum medium pronunciatu difficillimum est, (§. 5.) vno erunt vocali mouenda, (§. 1. 3. 38.) cui vero molestiae cum optime mederi possumus, si pro schua sub gutturali alternet vocale cognatissimum, (§. 12.) sequitur, vt *patach furuium sub gutturalibus mouendis radicis vltimis*, vocem vel finiant, vel sint penultimae, adhibeatur. (§. 42.)

§. XLIV. ACCENTVS vocant in lingua ebraea, puncta, quae orationis nexum significant. *Cepera*, nisi sint vocalia DIACRITICA audiunt.

§. XLV. Quum littera ה finiens sit in quiete possibilis (§. 14. 15.) si non actu quiescere debeat, motio significetur perutile est. (§. 8.) Quod si fiat puncto mediae litterae ה finienti impresso, oritur MAPPIK. Ergo ה *mappikatum* cum *patach furuium* notari potest. (§. 43.)

§. XLVI. DAGESCH in genere est punctum diacriticum (§. 44.) mediae litterae non mappikatae impressum: quod dicitur FORTE, si littera eo affecta sit duplicis consoni signum.

§. XLVII.

§. XLVII. Quo difficilior litterae alicuius est pronuntiatio, eo magis est eius duplicatio euitanda. Hinc gutturalium et א ב , quarum difficillima est pronuntiatio (§. 5.) pro huius difficultatis gradu minus frequens sit duplicatio; immo quorundam penitus cessat.

§. XLVIII. DAGESCH FORTE, quod ideo imprimatur, ut vocis characterem constituat, dicitur CHARACTERISTICVM, et quod propter euphoniā imprimatur, EUPHONICVM audit (§. 29.)

§. XLIX. A pro ponendo B alternans, (§. 6.) si idem praestet, quod B praestare debebat, id COMPENSARE dicitur: dagesch igitur forte quod compensat, COMPENSATIVVM est.

§. L. Consonum per dagesch forte significatum, (§. 46.) quum non habeat vocale (per exp.) sehua habere debet (sub intellectum) (§. 1. 36.) hinc sehua, quod est sub littera fortiter dageschata in vocis medio, mobile est. (§. 40.)

§. LI. Dagesch forte, quum frequentissime in medio vocis occurrat, PEREGRINVM dicitur, si est in prima vocis littera.

§. LII. Dagesch lene (§. 11.) litteris בגדכפ mox imprimatur in principio et medio vocis, mox negligitur (per exp.) vtilissime tamen imprimatur aspiratae sehuaetae, si fuerit ante aspiratam, per cuius vocale mouenda. Etenim istae litterae sunt complexae (§. 10.) quae si sint cum sehua mobili notatae, quatuor fere consona vno sequentis litterae aspiratae vocali pronuncianda sunt, (§. 36.) quod cum linguae perfectioni repugnet, lene vero dagesch ad hoc malum tollendum sufficit (§. 11.) si aspirata sehuaeta fuerit ante aspiratam, per cuius vocale mouenda, vtiliter ei dagesch lene imprimatur.

§. LIII. Dagesch vel est lene vel forte (§. 11. 46. et per exp.) lene vero, quum numquam ante se habeat proprium vocale syllabae, in qua est, quoties in litteris בגדכפ occurret dagesch in syllaba, quam antecedit vocale proprium,

AD EBR. GRAMMATICAM PERTINENTES. 17

prium, toties habendum est pro forti, quo tamen in casu has litteras sine aspiratione pronunciant (§. praec.)

§. LIV. Dagesch forte, quod praeter primum suum finem (§. 46.) alio modo ad linguae perfectionem aliquid conferre potest, sapienter imprimitur (§. 76.); hinc secernendae significationis causa adsumatur. *Istud dagesch si est in litteris initialibus, adeoque peregrinum (§. 51.) quando est post vocem, quae cum illa, cuius est, per makkeph copulatur, DACHIK; quae non ita copulata est, ATHEMERA-CHIK audit.*

§. LV. RAPHE est punctum diacriticum significans litteram, cuius est, esse sine dagesch vel mappik pronunciamdam; hinc omnis littera, quae vel dagesch leni, quod alias recipere potest, vel mappik possibili caret, vel propter raphe sine illis est pronunciamda, raphata dicitur, raphe ponatur nec ne.

§. LVI. TONVM habet syllaba, cuius sonus est maxime intendendus.

§. LVII. METHEGH est punctum diacriticum vocali propter tonum adiciendum.

§. LVIII. MAKKEPH dicitur punctum diacriticum, quod est signum toni absentis a voce, cui postponitur.

§. LIX. Quum tot in oratione sint syllabae, quot in ea sunt vera vocalia (§. 1. 33.) 1) vocale per se syllabam potest constituere, 2) vocale unum cum consono uno iam absolute syllabam (§. cit.) Prioris generis syllaba potest dici ABSOLVTE SIMPLEX; posterius autem iam est COMPOSITA.

§. LX. Syllaba absolute simplex in lingua ebraea non existit, sed omnes sunt compositae, ita quidem ut vocalia syllabas ingredientia sint ab initio modificata. (per exp.)

§. LXI. Quum modus, quo aliquid mutatur, si non sit unicus, vocetur compositus: sonus ab initio et sine modificatus dici potest SYLLABA COMPOSITA; quae vero hac ratione non est composita, SIMPLEX. Ergo in oratione

one ebraea syllaba simplex ab initio tantum modificatur. (§. 60.)

§. LXII. Cuilibet consono per schua mobile non connexo cum alio, simplex competit mora. Si vero duo consona ob schua coniunctim pronuntianda occurrunt, dimidiata cuilibet tantum competit mora, cuius rei ratio in celeriori pronuntiatione est quaerenda.

§. LXIII. *In syllaba simplici simplex est consonorum mora.* Syllaba simplex constat vocali ab initio tantum modificato (§. 61.) modificatio haec vel fit vno, vel pluribus consonis (§. 1.) si prius, vnica consonorum est mora (§. 62.); si posterius, haec consona, dum vnum vocale modificant et quidem ab initio (§. 61.), per schua mobile erunt coniuncta (§. 35.) quae vero cum vnica consonorum habeant moram (§. 62.) in syllaba simplici simplex est consonorum mora.

§. LXIV. *In syllaba composita duplex est consonorum mora.* Syllaba composita est, cuius vocale ab initio et fine est modificatum. (§. 1. 61.) Ergo punctum vocale ante et post se habet consonum non quiescens (§. 1. 8.) quumque quodlibet eorum habeat moram: (§. 62.) in syllaba composita sunt duae consonorum morae.

§. LXV. *Syllaba, in qua est simplex consonorum mora, est simplex.* Si negas: sit composita, (§. 61.) hinc duplex erit consonorum mora. (§. 64.) Quod cum sit contra hypothefin, adeoque absurdum; syllaba, in qua est simplex consonorum mora, est simplex. Propositio haec quum simpliciter possit conuerti (§. 63.) definitionis loco haberi poterit.

§. LXVI. *In syllaba composita nec plures sunt nec pauciores quam duae consonorum morae.* Si essent plures, illae vel orirentur ex modificatione vocalis ab initio facta, vel a fine, vel ab ambabus simul (§. 61.); si primum, haec consona essent per schua coniuncta (§. 35. 36. 38.) quibus vnica est temporis mora (§. 62.); si secundum, eadem est, quae erat ratio remoti membri primi; hinc nec tertium locum

inue-

inuenire potest. Ergo in syllabâ compolita non sunt plures quam duae consonorum morae. *Quod erat unum.* Nec pauciores esse possunt; fac enim esse pauciores; non erunt in omni syllabâ compositâ duae consonorum morae, quod quum repugnet (§. 64.): in syllaba composita non pauciores sunt quam duae consonorum morae. *Quod erat alterum.*

§. LXXVII. *Syllaba, in qua sunt duae consonorum morae, est composita:* non enim est simplex (§. 63.) ergo est composita. (§. 61.) Corollarium hoc quum simpliciter posuit conuerti (§. 64.) instar definitionis considerari potest.

§. LXXVIII. *Vocale longum est in syllaba simplici, in composita breue, nisi utrobique adsit tonus vel methegh.* (conf. §. 98.)

§. LXXIX. *Si tonus (§. 56.) est in syllaba vocis vltima, VOX dicitur MILRA; in penultima, MILLEL.*

§. LXX. *Syllaba composita habere debet vocale breue, nisi adsit tonus vel methegh (§. 68.) methegh vero cum sit propter tonum (§. 57.) non erit vocali adiiciendum, vbi potest esse tonus, qui per linguam ebraeam potest esse in vocis vltima (§. 69.); hinc si in syllaba composita finiente sit vocale longum, vox erit milra.* (§. 68. 69.)

§. LXXI. *Vox, cuius vltima syllaba simplex est, atque habet vocale breue, est milra (§. 68. 69.) demonstratio fere eadem est quae theorematibus praecedentibus.*

§. LXXII. *Vocalis longi sonus cum sit prae sono vocalis brevis efferendus (§. 32. 33.) et syllaba, cuius sonus prae aliis est intendendus, tonum habeat (§. 56.) optime fieri potest, ut syllaba, cui est longum vocale, habeat tonum, cui breue, eo careat, nisi (§. 71.) aliaeque obstant rationes.*

§. LXXIII. *Vox bisyllaba habens vocalia breuia, quae non est spbi 71. est millel.* Penultima enim vel est simplex vel composita; si prius aut habere debet methegh aut tonum (§. 68.) methegh vero cum sit propter tonum (§. 57.), et penultima per linguam ebraeam tonica esse possit (§. 68.), sequitur ut tono afficiatur; si posterius, ambae syllabae

aequales habent moras (§. 33. 68. 71.); hinc eodem iure, quo vox dicitur milra, mille esse potest, nisi aliae accedant rationes. (§. 71.)

§. LXXIV. VOCES EIVSDEM QUANTITATIS dicuntur, quarum syllabae aequalibus constant moris. Ergo voces eiusdem quantitatis sunt 1) quarum syllabae omnes sunt α) simplices et vocale longum habent, (§. 33. 63.) β) compositae et vocale breue habent (§. 33. 64.) 2) quarum syllabae sunt mixtae, i. e. nec merae simplices, nec merae compositae, ita tamen, vt simplex habeat longum vocale, composita breue. (§phi cir.)

§. LXXV. Voces eiusdem quantitatis, quum tonum necessario nec in syllaba vltima nec in penultima habeant (§. 68. 74.) atque vtrinque illo affici possint, propter pronunciationem ebraeorum celerrimam vtiliter in vltima habent.

§. LXXVI. TONVS RETRAHITVR si est in penultima, et DEMITTITVR, si est in vltima, repugnante vtroque ordinariis de tono regulis.

§. LXXVII. Sapientis est, vt simplicibus et secundis, quae eligit, mediis tot obtinere studeat fines, quot simul esse possunt. Tonum ergo, si retractione illius confusio quaedam et tonorum collisio euitari potest, sapienter retrahunt ebraei.

§. LXXVIII. Punctum vocale si est in syllaba composita tono vel methegh destituta est signum vocalis breuis kamerz hhatuph. (§. 33. 68.) si est in syllaba simplici adposito methegh, vocale breue esse potest. (§. 68.) atque est sequente littera gutturali cui, vel ipsum kamerz hhatuph subiectum est.

§. LXXIX. Schua, quod est post longum vocale, cuius syllaba est tono destituta, est ab initio syllabae: si negas; fir ab eius fine, hinc syllaba erit composita, (§. 60. 61.) quae tono destituta, longum vocale respuit, (§. 68.) quod contra hypothetin; ergo est ab initio syllabae; hinc schua, quod est post longum vocale tono destitutum, est mobile. (§. 39.)

§. LXXX.

§. LXXX. *Schua, quod est post longum vocale, cuius syllaba est tonica, si eius consonum vocale a fine modificet, quatuor erunt morae, (§. 33. 60. 61. 64.) quae tonicam constituunt; (§. 68.) hinc tale schua esse potest quiescens. (§. 35.)*

§. LXXXI. *Schua, quod est post breue vocale, tono et methegh destitutum, si eset a syllabae initio, vocale breue eset in syllaba simplici tono et methegh destituta, (§. 61.) quod cum sit absurdum, (§. 68.) littera eius vocale modificata a fine, atque ipsum est quiescens. (§. 35. 60. 61.)*

§. LXXXII. *METHEGH (§. 57.) ADSTRACTVM est; quod adponitur vocali syllabae simplicis: quod est in syllaba composita, dicitur LAXVM; quod ad schua litterae vocis initialis est, Gaaia ל. נַוָּא. Methegh adstrictum vocalis breuis dicitur MAARICH, quod si est cbireck, ab illo quoque denominatur.*

§. LXXXIII. *Quum in polysyllabis syllabas a tonica remotas, in celeri sermone citius quam fas est, pronunciare soleamus, non inutile esse viderur, si aliquo signo malo huic praeueniamus. Iam vero quum in lingua ebraea syllabae non tonicae celeriter sint pronunciandae, vocali tertio vel quarto ante tonum signum adiciendum erit, quo ad attentionem admoneamur; quod cum fiat propter tonum, tertiae vel quartae ante tonum methegh vtiliter adicitur. (§. 57.)*

§. LXXXIV. *Ergo syllabae simplicis vocali longo tertio vel quarto ante tonum methegh adstrictum vtiliter adscribitur. (§. 82. 83.)*

§. LXXXV. *Syllabae simplici tono destituae, cuius vocale est breue, maarich est adiciendum. Si negas: aut non habere debet maarich, aut non adstrictum, aut prorsus nullum methegh, (§. 82.) quum vero de simplici syllaba, cuius vocale est breue, sermo sit (per hypoth.); methegh adstrictum et quidem maarich adesse debet, si necessaria res methegh praesentia sit demonstrata. (§. 82.) Atqui cum syllaba simplex tono destituta, longum vocale requirat, nisi adsit methegh, (§. 68.) syllaba vero, de qua loquimur, breui*

methegh

C 3

vocali

vocali constet, sequitur, vt laudatae syllabae breui vocali maarih adiciatur. (§. 82.)

§. LXXXVI. *Si schua compositum sequitur immediate post breue vocale syllabae non tonicae; maarih erit vocali breui adiciendum.* Schua compositum est mobile. (§. 37.) Ergo eius consonum non modificat breue vocale praecedens, (§. 35.) quumque aliud non antecedit consonum vocale a fine modificans (per hypoth.) atque syllaba tono careat, erit simplex tono destituta, cuius vocale est breue. Ergo maarih est adiciendum. (§. 85.)

§. LXXXVII. *Syllaba, quam immediate sequitur littera, cui schua compositum est subiectum, est simplex, (§. 85.) si itaque nulla alia fiat mutatio, nisi vt schua compositum mutetur in vocale breue, syllaba manet simplex. (§. 61.) Negas? finge eam sola hac mutatione fieri compositam, tunc consonum illud, sub quo est schua compositum in vocale proprium mutatum et immediate sequens, modificabit vocale sequens e schua ortum, (§. 60.) et per fictionem etiam vocale antecedens, (§. 61.) quod cum fieri nequeat, nisi consonum bis ponatur vel interferatur aliud, (§. 60.) hoc vero hypothesi repugnet, syllaba supra laudata erit simplex: per consequens, si eius vocale sit breue, ipsaque tono destituta, maarih ei erit adscribendum. (§. 85.)*

§. LXXXVIII. *Vocale, quod immediate antecedit litteram fortiter dageſchatam, modificatur a fine (§. 46. et per exper.) hinc syllaba, quae isto vocali constat, est composita, (§. 60. 61.) quod si vero dageſch forte pereat, cessat ratio, cur syllaba erat composita; hinc fit simplex. (§. 61.) Vocale ergo, si est breue, ipsaque syllaba tono destituta, maarih adiciatur. (§. 85.)*

§. LXXXIX. *Si syllabam simplicem non tonicam, cuius vocale est longum, sequatur schua simplex, et proxime sequens consonum cum schua non sit notatum: fieri potest, vt quis istud schua habeat pro quiescenti, (§. 40.) vnde syllaba fieret composita (§. 35. 61.) et tonica, (§. 68.) quod vero*
quum

quum sit incommodum, (per hypoth.) vitandae confusionis ergo, vtiliter adponitur methegh adstrictum.

§. XC. Alternati affectiones, quum concipiantur in alterante, (§. 6.) si vocale breue alternet pro longo in syllaba simplici ante schua simplex, opus est methegh adstricto. (§. 82. 89.)

§. XCI. Posito determinante ponitur determinatum; hinc si in vna voce bis occurrat ratio ponendi methegh sufficiens, bis quoque erit ponendum. Ergo ob duplicem causam duplex subinde methegh accumulatur in eadem voce.

§. XCII. signum vocalis longi ante schua simplex, cum a signo vocalis brevis optime distinguatur per methegh (§. 78.) alia vero ratione vel difficillime, vel plane dignosci non possit, pessime hoc methegh necessarium omitteretur; hinc licet alias absit, et ex sola analogia sit supplendum, siue ex (§. 88.) eius praesentia concludenda, nostro tamen in casu numquam abiicitur.

§. XCIII. Quum ad vocale tertium vel quartum ante tonum vtiliter adponatur methegh, (§. 83.) in syllaba composita methegh laxum ei erit adiiciendum. (§. 82.)

§. XCIV. Punctum diacriticum, quod propter tonum in alia syllaba existentem adiicitur, significat, pronuntiationi alicuius vocis esse adrendendum; (§. 56.) hinc si post schua initiale sequatur syllaba pronuntiatu difficilis, *нъ* ad hoc schua adiici potest. (§. 57. 82.)

§. XCV. Quum in lingua perfecta sit numero studendum, sequitur, vt omne, quod illi contrariatur, quantum fieri potest, caueamus. Iam vero si complures voces monosyllabae se inuicem excipiant, quarum vnaquaeque ordinarie haberet tonum, continuo vocis audirerur intentio; (§. 56.) hinc aurium voluptas, quae ex inaequalium sonorum mixtione oritur et numerum parit, negligitur. Ergo *makkepb*, cum huic incommodo mederi possit, (§. 58.) voces monosyllabas vtiliter copular.

§. XCVI.

§. XCVI. Si post vocem milra est mille bifyllaba, hae voces ratione toni possunt considerari vt monofyllabae. (§. 69.) Ergo makkeph vtiliter eas copulat. (§. 95.)

§. XCVII. Si qua vox cum sequente copulatur per makkeph, quae eius fuerit syllaba tertia, (si qua fuit) fit minimum quarta ante tonum, quae penultima, antepenultima. (§. 58.) Hinc de tali syllaba valet, quod de tertia vel quarta ante tonum natura tali demonstratur. Ergo *merbegh laxum datur ad vocale breue in syllaba composita polysyllaborum, in tertia vel quarta ante tonum propter makkeph tali.* (§. 93.)

§. XCVIII. Syllaba simplex simplici constat consonorum mora, (§. 63.) composita duplici, (§. 64.); quumque illa habeat vocale longum, haec breue, nisi vtrobiq; adfit tonus vel methegh (§. 63.) atque omnis syllaba ebraea vel sit simplex, vel composita, (§. 61.) sequitur, vt *quaelibet syllaba ebraea triplicem requirat temporis moram, nec plures integras, nec pauciores, (§. 33.) nisi vtrobiq; adfit tonus vel methegh.* (§. 68.)

§. XCIX. In composita syllaba tono destituta, quum longum vocale esse nequeat, nec breue in simplici, nisi adfit tonus vel methegh: (§. 68.) *quoties sine tono aut methegh longum vocale foret in syllaba composita, aut breue in simplici, toties erunt mutanda illa vocalia.*

§. C. Syllabarum paucitas, quum sit perfectae linguae indicium, et quantum per alias linguae perfectionis regulas licet, obseruanda: *tono per incrementum vocis finale, e pristina sede moto (demisso) (§. 76.) danda est opera, vt pauciores fiant syllabae.*

§. CI. Si in deriuatis seruentur signa, ex quibus eorum posuit cognosci primitiuum, eorum significatus multo facilius concipitur; immo quorundam absentibus his signis plane ignoratur. (per exp.) Ergo *primae originis indicium etiam in sono, quantum fieri potest, indicetur.*

§. CII.

§. CII. Id quod non solum, qua primam existentiam, sed etiam qua durationem ab ente quodam dependet, eo cessante perdurare non potest; si igitur eiusmodi inter aliquam vocis mutationem determinans, et ipsam mutationem tanquam determinatum concipiatur nexus; sequitur, ut cessante determinante ipsa cesseret determinatio; hinc *cessante causa plerumque cessat effectus, etiam in esse suo constitutus*. Attamen vero quum non semper tam arctus inter omne determinans et determinatum sit nexus, illo perente, hoc non necessario vna interit.

§. CIII. Syllabae Ebraeorum quum omnes sint ab initio modificatae (§. 60.) prima itaque syllabae pars sit littera (§. 1.) *quando in voce non sola vocalia mutanda sunt, sed etiam litterae, a litteris fiat initium*.

§. CIV. *Abiecta littera mouenda punctum etiam vocale est tollendum*. Si negas; aut est sine consono pronuncian- dum, quod contra (§. 60.); aut praecedenti; aut sequenti litterae subscribendum. Si esset secundum, littera ita vel quiesceret, tunc punctum vocale respuit (§. 36.); vel esset mouenda (§. 35.); haec vocali tam est notata (§. 1. 8.); hinc nisi adsumere velles, quod paullo ante remotum est, primum disiunctionis membrum, nec membrum secundum, nec tertium, cuius eadem est ratio, quae erat secundi, adfirmari poterit. Ergo noua forsitan littera est fingenda; quod vero quum fieret contra rationem; littera abiecta ut simul pereat punctum vocale, necesse est.

§. CV. *Punctum vocale littera abiecta tollendum*, si esset id, quod illi fuerat subscriptum, omnes partes syllabae perirent, quod esset contra (§. 101.); hinc *utiliter tollitur praecedens*; si vero littera schuata abiiciatur, §. citatus non obstat, quo minus quiescens schua subscriptum tollatur (§. 1. 35.).

§. CVI. Vocis partes ut ne intereant, vile est; quod si tamen aliae id suadeant rationes, excogiteretur aliquid, quo idem possit effici, quod sublatum praestare debebat; hinc

D

Ebraei

Ebraei non facile aliquid sine facta compensatione tollunt
(§. 49.)

§. CVII. Littera mouenda per schua cum sequente 1) non connexa, quum simplici gaudeat mora (§. 62.), atque per dageſch forte litterae impressum, nouum indicetur consonum (§. 46.) quod per schua cum sequenti non connexum aequalem habet moram (§. 61.); sequitur, ut *mouendam litteram abiectam forte posset compensare dageſch.* (§. 9.) Quae compensatio, illicet etiam per longum vocale fieri possit (§. 33. 49.) nec non methegh (§. 68.) ad moram suppleendam ponendum; conuenientior tamen illis erit, quia dageſch forte est signum litterae mouendae (§. 46.) 2) connexa, cum illa simul sumpta simplicem constituit moram (§. 62.) quumque littera per forte dageſch significata (§. 45.) vero non gaudeat vocali, sed schua (§. 50.) laudatam quoque litteram posset dageſch forte compensare.

§. CVIII. *Dageſch forte mouendum litteram abiectam compensans, qua fuit a syllabae fine; est sequenti litterae imprimendum:* Syllaba enim, littera praesente, erat composita, quae illa abiecta, facta est simplex (§. 61.); iam vero forte dageſch compensans idem praestare debet, quod praestabat littera abiecta. (§. 49.) Ergo dageſch forte litteram mouendam abiectam compensans est sequenti litterae imprimendum. (§. 46.)

§. CIX. Littera, quae iubetur quiescere, quum amittat moram (§. 8. 32.) longum vero vocale duplicem habeat moram (§. 33.), si substituatur pro breui vocali, in quo quiescere debet, sublata restituet moram. *Ergo quiescentem litteram compensat longum vocale* (§. 49.) *nec non methegh* (§. 68.)

§. CX. Si quiescens littera syllabam, dum mouebatur, (§. 8.) modificabat a fine, tunc longum vocale compensans (§. 109.) est praecedenti litterae subscribendum. Si negas, subice istud sequenti litterae; non poneretur pro ponenda litterae abiectae mora; ergo non compensaret. (§. 49.)
Quod

Quod cum sit contra hypothesin; *longum vocale, quiescentem compensans litteram, est praecedenti litterae subscribendum.*

§. CXI. Excluso dageſch forti perit conſonum (§. 46.) quod ſi ſimplicem habuerit moram (§. 62.) dageſch excluſum compenſatur per longum vocale (§. 33.) item per methēgh in ſyllaba non tonica breui vocali antecedenti adiiciendum. (§. 49.)

§. CXII. Quae vocem intrinſecus mutant, quum maioris ſint momenti, quam quae extrinſecus (§. 22.); inuerſo ageret ordine, qui de extraeſſentiali mutatione prae eſſentiali eſſet ſollicitus: hinc litterae *praeformatiuae et affirmatiuae prius abſoluantur, quam ad praefixas et ſuffixas progredimur.* (§. 24.)

§. CXIII. Suffixae litterae quum vocem augeant a fine (§. 24.) et toni ſedem ſaepe mutant, quod patet e litteris eas conſtituentibus, collata doctrina de ſede toni, *ſuffixis adpoſitis deueniatur ad praefixas.* (§. 100.)

§. CXIV. Si *praefixae voci ſunt adponendae*, rei naturae conuenientius agere videtur, qui eam, *quae voci eſt propior, prius adponit, quam illam, quae remotius diſtat.*

§. CXV. *Voce a fine creſcente prima ſemper cura ſit de ſede toni.* Vocis enim ſyllabae tunc ſunt minuendae (§. 100.) quod quum aliter fieri nequeat, niſi pauciora reddantur vocalia propria (§. 1. 38.) cognita vero toni ſede, diiudicari poſſit, an haec vel illa ſyllaba hoc vel illud recipiat vocale (§. 68.): prima cura de ſede toni ſit, neceſſe eſt.

§. CXVI. Vocalium mutatio ab vno eorum debet incipere capere; quumque nulla poſſit adſignari ratio, cur non fiat a vocis primo: *vocalium mutatio incipiat ab illo, quod a tono diſtat longiſſime, ordine progrediendo deinceps ad reliqua.*

§. CXVII. Punctum vocale, quod eſt in compoſita ſyllaba, ſi mutaretur in ſchua, duo proxime ſequerentur ſchuaium, (§. 8. 35. 61.) prius eorum quieſcens eſſe nequit, licet con-

consonum proxime antecedens proprium habeat vocale et sit in syllaba simplici; (§. 61.) fac enim id esse: syllaba proxime antecedens fieret composita, (§. cit.) cuius vocale vel fuerit longum vel breue: si prius (loquimur vero de syllaba tono destituta,) (§. 68.) longum vocale persistere nequit; si posterius, aderit methegh (§. 83.), quo posito non requiritur schua quiescens (§. 81.). Ergo schua prius est mobile, posterius iidem (§. 40.) syllaba inde oriunda, quum pronuncia u sit difficilis, *vocale, quod est in composita syllaba, uiliter in schua non mutatur*: aut si fingere velis, syllabam proxime antecedentem iam fuisse compositam, tria constitues schauim proxime sequentia, quorum duo sunt mobilia, (per demonstr. et §. 61.) quo pronunciationis non diminitur difficultas: (§. 8.) aut si addam, syllabam fuisse vocis primam, dua schauim mobilia erunt concipienda, (§. 39. 60.) hinc eadem est difficultas. Ergo *quae unque regula vocale tradit in schua corripendum, intelligendum de vocali in syllaba simplici.*

§. CXVIII. Longum vocale compensans (§. 09. 111.), si mutaretur in schua, compensatio tolleretur (§. 49.), sine qua Ebraei non facile aliquid tollunt (§. 106.). Ergo *vocale compensans in schua non mutetur* (§. 17.); quumque vocale, quod quiescentem praecedat litteram, vel exclusum dagech includit, compenfer (§. 109. 111.) in schua illud non est murandum.

§. CXIX. *CORRIPI* et *ALLEVARI* dicitur *vocale, cui demitur morus*; cui vero additur, *ELEVATVM* et *PRODVCTVM* vocant; hinc breue vocale non nisi in schua potest corripri, longum vero in breue et schua (§. 17. 9.); contra breue tantum potest eleuari in longum, schua autem in vtrumque. Longum vero vocale non potest eleuari, vt schua non corripri. (§. phi cit.)

§. CXX. *Compositae syllabae tono destituae vocale longum vel est corripendum* (§. 99. 119.), quod fieret in breue *vocale,*

vocale, (§ 117. 119.) cognatum (§ 101.); vel cum *methegh* notandum. (§ 68.)

§. CXXI. Breue vocale in simplici syllaba tono et *methegh* destituta persistere nequit (§ 99.); hinc vel *eleuetur* (§. 33. 68. 119.); vel *syllaba* fiat *composita*, duplicando sequens consonum per forte *dagesch* (§. 46.); vel vocale *notetur* cum *methegh* (§. 68.); vel *corripiatur* in *schua* (§. 119.). Quae omnia etiam de breui vocali syllabae compositae in simplicem reductae valere, nemo non perspiciet.

§. CXXII. Syllabarum diminutio, quum sine vocalium correptione vitima fieri nequit (§. 1. 17. 38. 119.), syllabae vero, crescente a fine voce, sint minuendae (§. 100.); sequitur, vt ob finale vocis incrementum, quae possunt, *corripiantur* vocalia

§. CXXIII. Quum vocum radices, quae alias facile possunt confundi, melius dignoscantur, si quarundam derivatiuarum retineantur vocalia, aliarum vero alleuentur (§. 119.), haec differentia, vt obseruetur, vtile est: quae ergo in iis quoque est obseruanda vocibus, quae qua litteras sunt similes, qua significarum vero differunt.

§. CXXIV. Vocale, quod est post mobile *schua*, si alleuetur in *schua* (§. 119.), duo proxime sequentur *schuaim*, quae essent mobilia (§. 40.); quo vero, quum difficilius vocis oriatur pronuntiatio (§. 117.), quae linguae perfectioni officit: *vocale praesertim a tonica secundum, si schua mobile id praecesserit, ne corripiatur in schua.*

§. CXXV. Syllabarum diminutio, quum sit propter vocis quaerendam breuitatem instituenda; *monosyllabica* vero nomina iam sint breuissima, eiusmodi vocis vocale hanc ob rationem non est in *schua* corripiendum (§. 119.), licet finale accedat vocis incrementum, praesertim si *nica* augetur syllaba (§. 102.).

§. CXXVI. Breuia vocalia in syllaba simplici tono et *methegh* destituta esse nequeunt (§. 99.); hinc *corripiantur* in *schua* (§. 121.); vel *eleuentur* (§. 119. et §phi cit.): (in primis, si duorum *schuaim* mobilium proxime sequentium, vnum

vnum sit in longum vocale eleuandum (§. 119.): posterius *accedente plurali nominum terminatione*; prius vero *alio finali vocis incremento obrineat*.

§. CXXVII. Breuia vocalia, quae *accedente plurali nominum terminatione eleuantur* (§. 126.), optime producuntur in cognatum longum. (§. 101.) Ergo *patach et segol in kamerz* (§. 33.); quumque breue *chireck*, quod est in substantiuorum formis פרי et ביה sit pro segol, (vide sis Clar. SIMONIS Arcanum Formarum cet. §. 338. 364.) *eodem modo potest eleuari*.

§. CXXVIII. *Vox millel*, quae post finale vocis incrementum, tonum in ea retinet syllaba, qua fuit ante factam mutationem, *vocale in syllaba tonica ne corripiat* (§. 119.) *in schua*: hoc enim, si fieret, tonus esset demittendus, (§. 117. 56. 76.) vnde syllaba non maneret tonica. Quod quum sit contra hypothesin, vox ista, priori vocali manente, posterius in schua corripiat.

§. CXXIX. *Schua* vel est *ortum e corrupto vocali*, vel non; hoc dicatur *PRIMITIVVM*, illud *DERIVATIVVM*.

§. CXXX. *Schuaaim mobilia, quae proxime sequuntur, CONCURRUNT*. Qui concursus cum syllabae pronunciationem difficiliorem reddat (§. 36. 59.), adeoque linguae repugnet perfectioni: eorum vnum eleuetur (§. 119.); quumque nulla adsit ratio, ob quam secundum eleuatur prae primo: *duorum schuaaim concurrentium prius producatur*.

§. CXXXI. *Schua eleuandum* (§. 130.), si mutaretur in longum vocale, sine ratione fieret saltus, quum breue iam sufficiat vocale, per litteram, cui aliud subiectum fuerit schua, modificandum. (§. 60. 61. 68.) Ergo *eleuetur in breue vocale*. (§. 119.)

§. CXXXII. *DERIVATIVVM* si sit eleuandum, *schua eleuetur vel in id, ex quo ortum est* (§. 129.), si fuerit breue, (§. 131.) si longum, in breue simile (§. 101.), quemadmodum

AD EBR. GRAMMATICAM PERTINENTES. 31

modum et ipsa breuia in alia similia possunt mutari (§. 6.): nulla enim est ratio, quae vocali primo vel ei simili aliud praeferre iubeat. (§. 101.)

§. CXXXIII. *PRIMITIVVM* schua eleuandum, quum e nullo sit ortum vocali (§. 129.), in primitiuum vocale eleuari nequit. Litteras vero, sub quibus duo schuaim concurrunt, pronuntiare conanti, quum *ṣ* *chirek* occurrat sonus; (per exp.) ob defectum determinationis ad aliud, id breue adsumatur vocale. (§. 131.)

§. CXXXIV. Quiescibiles litterae, quum praecedente vocali, in quo possunt commode quiescere, actu etiam quiescant (§. 14.); quiescentes vero respuant schua (§. 36.), *schuaim concurrentium*, postevius si sit sub littera *ṣ*, priore in *chirek* producto, erit tollendum. (§. 14. 33.)

§. CXXXV. Primitiuum schua ordinarie quidem eleuatur in breue chirek (§. 133.), quod vero, quum sit sonus omnium tenuissimus, sub gutturalibus non aequè bene ponitur, ac *segol* (§. 5. 33.).

§. CXXXVI. Schua correptum e *rsere* in id mutari nequit. (§. 33. 131.) Ergo eleuetur in *segol*. (§. 1. 2.)

§. CXXXVII. Schua correptum e Cholem, in kametz-hharuph erit eleuandum (§. 38. 131. 132.); illud vero schua eleuandum, quod antecedit alterum schua e cholem correptum, in kametz hharuph potest produci. (§. cit. et 101.)

§. CXXXVIII. Quiescibilia, dum quiescere iubentur, id praecedat vocale, in quo commode quiescere possunt (§. 14.); schua vero ortum e *parach*, quod est ante *lod*, si in *parach* illud produceretur, (§. 119. 132.) *ṣ* *lod* requisitum non praeiret vocale. (§. 33.) Ergo pro illo simile, in primis qua sonum in composita syllaba, alterner *segol* (§. 6.) quo facto ob quiescens *lod* *segol* in *rsere* est mutandum. (§. 33. 109.)

§. CXXXIX. *Vau* cum etiam pertineat ad quiescibilia (§. 14.), si ei antecedit schua ortum e *Kametz*, non producat, ut alias fieri debet in *parach* (§. 33. 131. 132.); sed ob similes rationes (§. 138. allatas) in *cholem*.

§. CXL.

§. CXL. Compositum schua est mobile (§. 37.) vi etiam simplex, quod proxime sequitur: nam nullum antecedit vocale, per quod eius littera possit moueri (§. 35.); hinc prius est in breue analogum eleuandum (§. 130. 131.); compositum vero schua, cum ad vocale accedat (§. 37.), atque abiecto chateph fiat verum vocale, (§. 35.) commode in id eleuatur (§. 119.); hinc *schua compositum ante simplex abiiciat chateph.*

§. CXLI. *Compositum schua, si cum alio ita occurrat in eadem voce, ut factio simplici, possit esse quiescens, vtiliter abiicit suum vocale:* primum enim pauciores sunt syllabae, quam si produceretur (§. 1. 38. 119.); deinde methegh alias necessario requisitum, abesse potest, nam vocale antecederis, quia est in composita syllaba (§. 61.); (pura non tonica) est breue (§. 68.). Ergo *schua compositum, quum quiescere potest, abiiciat vocale.*

§. CXLII. Si ob compositum schua secundum §. 138. productum, voces quae sonum fierent simillimae, quae tamen quae sensum sunt diuersae, euitandae confusionis causa, alio modo eleuetur.

§. CXLIII. Simplex schua mobile, quod proxime est ante compositum, cum hoc concurrat (§. 37. 130.) Ergo *est eleuandum*, (§. 131.) quod si fit primitiuum, ante gutturalia eleuetur in id, quo illud sub gutturali iam est compositum (§. 133.); quod si vero redeat schua compositum in simplex, prius secundum §. 134. potest produci, quod fit, quando gutturalem sequitur Iod. (§. 14.)

§. CXLIV. *E tribus tamen schuaiim concurrentibus potest eleuari vel medium, vel primum:* nam utroque modo pronuntiationis tollitur difficultas. Si producis primum, secundum fac quiescens, quod esse potest, si fuerit simplex: quia eleuatur in breue vocale (§. 35. 37. 68. 131.); quumque post tertium non fit quartum (per hyp.), illud fac mobile, si non est in vocis fine (§. 40.); (hoc enim est quiescens (§. 41.)); secundum vero eleuari placeat, primum esse potest mobile

et

et tertium quiescens, si fuerit simplex (§. cit.), si quatuor concurrant, nec sequatur quintum: eleuetur secundum, quo primum erit mobile, tertium quiescens, quartum vero, si sequatur vocale, mobile. (Sphi cit.)

§. CXLV. Gutturalium pronuntiatio, quae omnium est difficillima (§. 5.) subiectis vocalibus fit facillior (per exp.): hinc quantum fieri potest haec linguae obseruetur perfectio; quumque si pro schua simplici adsumantur compositum, vocis non multiplicentur syllabae (§. 17. 35. 59.), et litterae gutturales sic melius possint pronuntiari (§. 37.) cum schua notandae simplex vtiliter respuunt, et pro eo usurpant compositum (§. 100.)

§. CXLVI. Gutturalium a vocis sine modificantium non aequae difficilis est pronuntiatio ac earum, quae cum sequenti littera vna id modificant (per exp.) vtraeque tamen quum sint mouendae (§. 8.) proprio vocali destitutae (§. 59. 61.) sunt cum schua notandae (§. 36.). Ergo litterae gutturales cum schua mobili notandae, magis requirunt compositum (§. 37.) quam illae, quae habent schua quiescens (§. 35. 40. 145.)

§. CXLVII. Simplex schua, quod est in compositum mutandum, mutetur in id, quod ordine est prius, nimirum in primis si ex kamez vel patach fuerit ortum simplex (§. 101.); pro quo tamen ob euitandam confusionem etiam esse potest; simplex vero schua si fuerit ortum e cholem vtiliter adsumitur (§. cit.)

§. CXLVIII. Quiescens schua in compositum mutandum, in id quidem potest mutari, quod simile est vocali, e quo quiescens fuerit ortum (§. 133.); si vero antecedarit vocale, e quo quiescens possit componi, nihil obstat quo minus id adsumatur vocale, quum hac ratione maior vocis qua sonum seruetur similitudo, quam si ex alio componeretur vocali (§. 101.) Quod si vero tale non praecesserit vocale, e quo schua possit componi, prior componendi obseruetur modus, ita tamen, vt propter euitandam confusionem schua iam inter se permu-

E ten-

tentur; quumque facta hac quiescentis schua in compositum mutatione cesset ratio, cur in concursu schuaiim adsumatur chirek (§. 133.), pro illo substituat vocalē, sequenti schua composito, simile (§. 102.).

§. CL. Cessante causa non semper cessat causatum (§. 102.). Ergo *composito schua in quiescens redeunte, punctum vocale*, quod ob compositum schua sub praecedente ponebatur littera, nihilominus *manere potest*. Schua vero compositum toties redibit in simplex, quoties breuitatis in scribendo habetur ratio (§. 100.).

§. CL. *Aleph et Iod puncto vocali vero notata, illo reiecto ad praecedentem litteram, quum possint quiescere (§. 13. 16.): sub praecedente littera schua respiciunt, et in huius locum vocale sibi adiiciendum collocant, quare sibi ipsis inducitur (§. 14. 36.).*

§. CLI. Quum haud contemnenda sit linguae perfectio, qua aurium voluptas producit, maior quoque alicuius rei perfectio sit, quo plura sint varia, eaque consentientia; sequitur, ut in perfecta lingua praeter cetera eius indicia, euphoniae, quantum fieri potest, habeatur ratio (§. 29.). Aurium vero voluptas, e lingua petenda, cum a sono dependeat, atque vocalia sermonis sonum constituent (§. 1.), haec ut tam varie misceantur, quantum per reliquas linguae perfectionis regulas licet, vtile est. Vnde vocalium ob solam euphoniā alternatio suo non destituitur fundamento, quod tamen in specialioribus, immo singularibus casibus melius potest determinari.

§. CLII. Syllaba tono adficienda, cum intensiorem prae aliis requirat sonum (§. 56.): vocale breve et schua optime possunt eleuari (§. 32. 119.) in analogum longum (§. 101.); hinc et in, , in i; quumque littera schuata sine vocali proprio sonum non habeat (§. 1. 17.), ad finem hunc obtinendum, breve iam sufficit vocale (§. 33.): vnde schua primitivum in, ך̄ chirek simile potest produci (§. 6. 133.); de-

riua-

ritatiuum vero in id; ex quo ortum est (§. 132.); quod si fuerit, amplius eleuetur in (per antec.)

§. CLIII. LITTERA HEEMANTICA vocatur, quae essentialiter seruiens est pars nominis; hinc nomen, in quo talis occurrit littera, dicitur HEEMANTICVM et AVCTVM; quod vero non est auctum, dicitur NVDVM. Vtraque autem suae originis sequantur naturam (§. 101.).

§. CLIV. Nomen, cuius primitiuum ex solis constat radicalibus, originis suae potest sequi naturam sine vlla antecedente littera heemantica; hinc esse potest nudum, (§. 152.) ne tamen cum primitiuo suo confundatur, mutet vocalia: cuius vero respectiue primitiuum habet litteram essentialem seruientem, nudum esse non potest, (§. cit.) ergo auctum: cuiuslibet vero deriuationis veritas per convenientiam significatus et aliarum notarum cum sua origine potest explorari.

§. CLV. Nomen e diuersis radicibus ortum dicitur COMPOSITVM; quod non est compositum, SIMPLEX.

§. CLVI. Nomina composita, quum longiora esse soleant, linguae perfectioni non conueniunt: Ergo non facile sunt recipienda.

§. CLVII. Femininum a masculino deriuandum, signo quodam ab hoc erit distinguendum (§. 1.), quumque non indicet femininum genus, ad id adhibeatur. Iam vero cum vocum breuitati sit studendum, (§. 156.) non tota vox, sed quaedam littera sumatur et quidem η 1) ob defectum rationis ad aliam, cum haec sit vocis prima 2) \aleph sumi non potest, quia a fine non facile seruit (§. 21.) vero in vocis fine addita aliud quid indicat (quod infra patebit); hinc η ceteris praeferatur et quidem praecio kamez, quia η est magis cognatum (§. 12.) in quo commode quiescere potest (§. 15.); quod tamen η varias ob causas in certis nominum formis in simile potest transire η .

§. CLVIII. Femininum nominum genus pro signo habet η (§. 157.) hinc masculino, si femininum ex illo oriri debet

debet, ה, addatur. Quod si vero iam habuerit ה, istud ה, quoniam in commoda est quiete, quiescit immo perit (§. 14.) hinc etiam eius vocale tollitur (§. 104.), ad antecedentem litteram non reiciendum, quia vocis origo non aequè facile cognosceretur. (§. 101.)

§. CLIX. ה in chirek aegre quiescit (§. 15. 33.) hinc masculino in ך̄ exeunti ad femininum formandum adici nequit; vnde mutetur in ה: (§. 157.) aut si ה sit retinendum litterae ך̄ dogeseb imprimatur (§. 120.): tonus enim ob essentialem vocis mutationem viliter quoque in ea est syllaba, qua illa afficitur. (§. 22. 57.)

CLX. Sit femininum e masculino, quod in litteram movendam desinit, formandum per litteram ה, ei est subiiciendum vocale, ut vocis flexio in sono agnoscatur (§. 1. 8.) quumque ה fit pro ה (§. 157.) eius quoque adsumi poterit vocale; hoc vero positum quum sit pro chirek (§. 157.) cessante nunc ratione huius mutationis, ipsa quoque cessare potest mutatio. (§. 102.) Iam vero si punctum praecedens sit ם, illi ך̄ chirek facile poterit accommodari, in primis eum chirek, quod est in composita syllaba, medium tueatur inter ם et e sonum (§. 33.) e vero proxime antecedens si fuerit ob vocis incrementum finale, ne nimum in ea pronuncianda consumatur temporis; alleuetur in. (§. cir.)

§. CLXI. Pluralem nominis numerum formaturus distinguat eum ab illo, quem dicunt singularem, idque eligat signum, quod huic rei maxime accommodatum esse videtur. Hinc pronomina םה et הן, quibus ebraei pluralem numerum denotant, vocibus ita flectendis addantur. Iam vero ה non servit in vocis medio (§. 21.) mutetur igitur in vnam litteram ך̄ similitum (§. 18.) ך̄ vero ob eandem causam, quam ob rem ה sumi non poterat, alternare nequit (§. 6. 21.) Vau vero et lod quum vbiuis servare possint (§. cir.) ob generum differentiam maximam adsumantur ambae. Hinc quod ad masculinum genus denotandum at-
tinet,

tiat, cuius signum in plurium numero est ם׳ erit ם׳ ך׳. vero cum sit e quiescentium numero (§. 18.) quae libenter quiescunt, id ante se habeat vocale, in quo commode potest quiescere. (§. 14.) *Hinc quum ebirek sit maxime cognatum ם׳ ך׳; pluralis masculini erit ם׳.*

§. CLXII. Feminini generis numerum pluralem formaturus pro ן׳ adsumere debet ן׳ (§. 161.) hinc ן׳ similem ob causam (§. cit.) quiescit in cholem (§. 14.) hinc erit ן׳, ן׳ vero cum sit feminini generis signum (§. 157.), atque ן׳ et ן׳ vnus organi consona (§. 4.), ן׳ pro ן׳ non solum sumi potest, verum etiam si sumis, a masculino plurium numero in sono magis discernes. (§. 161.) *Ergo sic erit pluralis feminini ן׳.*

§. CLXIII. Quum signi sit perfectio, si rei signatae respondet: nominum, res natura vel arte geminas exprimentium, ita flectatur numerus, vt ista earum qualitas statim ex signo possit diiudicari; hinc e voce ם׳׳׳, quae duo sonat, tantum sumatur, quantum huic fini sufficit, ceteraeque linguae perfectiones admittunt. Ergo nec sola terminatio ם׳ (§. 161.) nec tota vox retineatur, ne vox nimis longa fiat (§. 156.) sed tantum terminatio ם׳. voci flectendae adiungatur.

§. CLXIV. Pluralis feminini generis numerus iam habet suum signum, quo a masculino genere eiusdem numeri distinguitur; (§. 162.) hinc quibus in singulari numero ad discernendum genus utebatur signis, iisdem nunc ad id opus non est (§. 157.) Cessante ergo causa, quum plerumque quoque cesset effectus: (§. 102.) quae erant *feminini generis in vnus numero signa, ante terminationem pluralem abiici possunt*, in primis, ne vocabulum ipsum fiat nimis longum. (§. 156.)

§. CLXV. Quibus vero in vocibus, seu in quarum flexionibus, hae non reperiuntur discernendi rationes, in illis cum causa remanendi non cesset, manet effectus; hinc quum dualis numerus propria generis distinguendi nota

careat, (§. 163.) ן femininum non abiiciatur (§. 160.); quum tamen ן seruire (§. 20. 157.) in medio non seruiat (§. 21.), mutetur in simile ן (§. 157.): in monosyllabicis vero quum altera deficiat ratio, (§. 164.) neque ob id ן ut ן femininum erit abiiciendum (§. 117.)

§. CLXVI. Ad polysyllabica quod attinet, posunt quidem illa flecti secundum (§. 164.) optime; sed quae in ן et ן terminantur ob nouam accedentem rationem paullo mutantur. (§. 165.) In causa haec sunt: Polysyllabica laudatarum terminationum si secundum (§. 164.) flecterentur, confusio cum illis, quae in ן terminantur, essent obnoxia, (§. 164.) quae ut euitetur confusio, simulque §. 164. aliquatenus satisfiat, abiiciatur quidem ן, remaneat vero vocale. Accedente iam terminatione plurali ן (§. 162.) vocis mutatio requiri videtur, (§. 164.) ut horum vocalium vnum pereat: verum hoc si fiat; aut penultimum aut vltimum esset extrudendum; quod si illud, confusio, quam euitare molimur, oriretur (§. 162.); si hoc, vocis numerus pluralis a singulari non possit distingui. Ergo consonum erit interponendum (§. 60.) hinc quod erat vocalis fulcrum moueatur (§. 1. 8.) atque per dagefeh forte geminetur (§. 46.) (ob defectum rationis ad aliud quidpiam): ipsa vero vocalia longa in breuia erunt mutanda, chireck nimirum longum in breue, ם vero et ם in (§. 70. 120.)

§. CLXVII. Sunt quaedam nomina in ן exeuntia, quae in pluri numero ן in simile ן (§. 18.) mutant (per exp.). Quod si ergo polysyllabica in ן proprium fulcrum retinerent, non aequae facile ab iis, quae in ן exeunt, erunt discernenda, (§. 164.) ac si secundum polysyllabica in ן flecterentur, (§. 166.) posito ם pro ן, quum eorum confusio cum hac forma sit tolerabilior.

§. CLXVIII. Iod vltimum, cui accedit terminatio pluralis, (§. 161.) nullo alio superueniente consono terminationis illius vocale modificare debet (§. 61. 161.); hinc antecedente breui chirek, syllaba penultima duas tantum habet moras,

moras, (§. 33. 63.) quae tamen non est tonica (§. 70. 161.). Ergo inter alias mutationes Iod adsumere potest dageſch, (§. 121.) ſeu poteſt, breui chirek in ſchua correpto, perire (§. 14.)

§. CLXIX. E masculino םלש formaturus femininum, idque in plurium numero: nude adiciat pluralis huius generis numeri ſignum (§. 164.) erit םלשו tonus eſt in vltima. (§. 70.) Ergo prius corripitur in ſchua, (§. 122.) poſterius in kamerz (§. 127.). Ex nominibus vero ſegolatis ſtrictè ſic dictis, ſi formentur feminina, voci םלש addatur ה erit םלשה (§. 122.); hinc ob duorum ſchuaïim concurſum prius eleuetur in םלשה (§. 132.) vel cum in ſyllaba compoſita ad ſonum ם e accedat (§. 33.) et chirek quoque in compoſita ſyllaba mutuet ſonum ם e, erunt tam inter ſe quam םלשה ſimilia; hinc pro םלשה dici quoque poterit םלשה et םלשה, feminina tamen e nomine ſegolara orta. Ergo feminina iſta in plurali (abſoluto) ſub ſeunda poſſunt recipere kamerz, primo ſchuato.

§. CLXX. *Status nominum abſolutus et conſtructus, quum maxime differunt.* (ſunt enim inter ſe, vt dependens et huius principium) ſignis etiam diuerſis *distinguuntur* optime (§. 11.); quod dum *punctorum mutatione* obtinetur, (§. 1.) litterarum vero mutatio, maiorem vocis ab origine ſua inuoluat diuerſitatem, illa muentur. (§. 101.)

§. CLXXI. *Nomen, quod eſt in ſtatu conſtructo cum reſto arctiſſime cohaeret;* (§. 170.) hinc vel in vnam contrahantur vocem, vel ne vox nimis longa ſit, (§. 156.) ſeparatae quidem maneant, in punctatione tamen *conſiderentur, vt vox vna:* hoc enim eſt vtile. Vnde etiam ſit, vt per makkeph aliquando connectantur. (§. 58.)

§. CLXXII. *Kamerz correptibile, quod eſt vocis per ſe ſpectatae penultimum,* eſt, in ſtatu vocis illius conſtructo, ſaltem in tertia ante tonum ſyllaba, (§. 171.) item *correptibile, quod eſt ante kamerz vel terminationem pluralem vocis*

constructae, minimum est in tertia ante tonum (§. 38. et cit.) hinc sunt in *schua* corripienda. (§. 122.)

§. CLXXIII. *quod est ante* ו *si eius nomen aliud regat*, est saltem in tertia ante tonum, (§. 171.) hinc corripitur in *schua* (§. 122.) Iod vero quum aliquando *schua* sub praecedente littera respuat, atque in locum ט *schua* reiciat suum vocale (§. 151.), *chirek* vero, si fuerit in syllaba composita ad sonum ט e accedat (§. 33.): illud *schua* eleuari potest in *sefe*.

§. CLXXIV. Quum nomen regens s. constructum in punctatione vocalium consideretur atonum (§. 171.); *et in syllaba ultima composita istiusmodi vocis vtiliter corripitur in* (§. 33. 68. 119.); similis quoque est causa, quam ob rem *ante* ו *mutantur in* (§. 33. 68.)

§. CLXXV. Fac ו fieri *regens*, erit in tertia, secunda saltem ante tonum; (§. 171.) hinc ambo corripiantur in *schua* (§. 122.): quum vero tunc fit *schua*ium concursus, (§. 39. 130.) eorum prius eleuetur in ו (§. 130. 139.); hinc est ו .

§. CLXXVI. ו *afformatiuum femininum*, quum in vocis medio non seruiat, (§. 21. 24. 157.) *mutetur in statu constructo in simile* ו (§. 157. 171.)

§. CLXXVII. Terminationibus *pluralis* numeri ו *et dualis* ו *nominum in regimine postorum* mora vtiliter demitur (§. 119. 171.); quumque littera *mem* sit labialis; (§. 4.) hinc pronunciationis celeritatem impediatur; (per exp.) regens vero et rectum nomen vtiliter, quantum fieri potest, combinentur, (§. 171.) *mem* pereat; ante vero, quam abiciatur, in duali alleuetur (§. 122.); hinc tam pluralis, quam dualis *construtorum* terminatio est ו . quod vero ipsum ו , cum sit alius rei in fine vocis signum, ו *quiescat in simile* (§. 14.)

§. CLXXVIII. Si qua res sit determinanda, fieri id optime potest, combinando pronomen tertiae personae cum obiecto determinabili. Ne vero duarum istiusmodi vocum contractione, quae vtilis est, (§. 171.) vox nimis crescat, (§. 156.)

156.) vocum וָוּ, וָוֵּ, וָוִּ, וָוִּ et וָוִּ prima tantum retineantur, ceteraeque abiectae compententur per forte dageſch, (§. 106.) וָוֵּ vero puncto vocali carens, mouendum tamen, noteur ſchua ſimplici, (§. 36.) quod erit mobile, (§. 39.) (וָוֵּ enim eſt a vocis initio); hinc in compositum mutandum (§. 145.): conſonum vero illud per dageſch incluſum, (§. 46.) quum vocali ſit deſtitutum, adeoque cum ſchua notandum, (§. 106.) mobili (§. 140.) efficit ſchuaſim concurſum; (§. 130.) quo fit, vt compositum ſchua antecedens cateph abiiciat (§. 140.); hinc וָוֵּ apparet cum vocali, ſed quonam? dum erat vox ſeparata, habebat ſua vocalia diuerſis in vocibus וָוֵּ, וָוִּ; quodnam ergo ex illis eſt eligendum? וָוֵּ ſchua compositum non conſtituit (per exp.), nec pro ſchua producendo poni poterit, cum וָוֵּ, cui vocale chirek ſubiectum eſt, denoret aliquid in verbis: vero et וָוֵּ vocale breue, quod וָוֵּ וָוֵּ reſponder (§. 33.), ſchua quidem adſumunt, et aequali gaudent iure, vtraque tamen ſub vna non poſſunt ſuſſistere littera (§. 60.): hinc intercedat וָוֵּ, quod ob rationes ſupra allatas tranſeat in וָוֵּ (§. 140.). Cui accedit ipſa naturae וָוֵּ וָוֵּ demonſtratiui ratio, in primis ſi homini, aliquo a nobis diſtanti ſpatio, locus ſit determinandus: quumque וָוֵּ proxime accedat ſono וָוֵּ (§. 33.) id quoque aliquando adſumi poteſt (§. 6.); et ſi eſt ante gutturalem, quae dageſch forte reſpuit, poteſt eleuari in kamerz. (§. 47. 110.)

§. CLXXIX. *Quod ſi relatiuum וָוֵּ cum voce quadam ita ſit connectendum, vt ambae euadant in vnam, reiectis ceteris litteris maneat vna: (§. 156.) quae eſſe quidem poteſt וָוֵּ, modo non verborum temporis aliquam ſignificaret perſonam: Ergo maneat וָוֵּ, quum וָוֵּ ſit ſemper radicalis, (§. 21.) ſequenti dageſch forri, (§. 106.) praefigaturque ſuo vocali, vel illi ſimili.*

§. CLXXX. *Suffixa nominibus ſingularis numeri ſubſtituenda SINGULARIA; pluralis numeri, PLURALIA; vocibus vero ſingularis numeri adponenda, SINGULARIVM; pluralis numeri, PLURALIVM dici ſolent.*

F

§. CLXXXI.

§. CLXXXI. ¶ *Feminini generis signum*, quum non seruiat in medio (§. 21.) *accedente suffixo* uel erit commutandum cum alia littera, uel abiciendum: hoc si fieret, generis periret signum (§. 157.) ex suffixo non diiudicandum, utpote quod non respicit ad genus uocis, cui adicitur; sed ad eius, pro quo substituitur: hinc ad euitandam confusionem *mutetur in simile* ¶ (§. 157.) *aliud uero* ¶ *ob uocis breuitatem tolli potest.* (§. 156.)

§. CLXXXII. Nomina quibus *accedunt suffixa* possunt considerari in statu constructo. (§. 170.) Quae si sint in plurium numero, connectuntur cum suffixis pluralibus (§. 180.) hinc *terminationes masculinae pluralis et dualis numeri in nominibus possunt perire* (§. 102. 156.)

§. CLXXXIII. Nomina, quibus suffixa *accedunt*, quum possint considerari tanquam in regimine (§. 182.) et .. uolunt corripiantur (§. 172.)

§. CLXXXIV. Praeterita et futura uerborum tempora, omnia qua fieri potest ratione, discernantur, uile est (§. 11.); hinc si praeter alias notas etiam ita distinguuntur, ut diuersa suffixis antecedentia adsumentur uocalia, pulchre obtinebitur finis. *Hinc praeteritum*, quum futuro prius sit tempore *ante suffixum* quoque *babet utiliter uocale a*, quod ordine prius ponitur; futurum uero, quod sequitur *e*.

§. CLXXXV. Radicales, ab *accidentibus suffixis*, ut melius distinguantur, utiliter clare efferuntur; hinc *sub uocali secunda radicali eleuari poterit*, (§. 17. 119.) *in uocali, ex quo orrum erat*; tunc, *hoc, si fuerit breue*, quando subistere nequit, *produciuntur.* (§. 121.)

§. CLXXXVI. ¶ *praeteriti*, quum in uocis medio non seruiat, (§. 21.) *accedente suffixo*, *mutetur in* ¶ (§. 6. 24. 157.)

§. CLXXXVII. Suffixorum plurima incipiunt a uocali: si ergo accedant syllabae simplici, unum uocalium perire debet, (§. 60.) nisi adsumat consonum, (§. 60. 104.) quod tamen

ramen vocem longiorem redderet; (§. 156.) vnde fit, vt η secundae personae, singularis numeri, generis masculini, abiciat suum, quod in primis fieri debet, si accedens suffixum ex solo vocali constat.

§. CLXXXVIII. η secundae personae singularis in feminino, ne cum illo, quod habet masculinum, (§. 187.) confundatur, suum sebaa conuertat in cbirek breue; sic esset a rariori, $\eta\eta$ pro $\eta\eta$.

§. CLXXXIX. Veteres ad discrimen $\tau\omega$ $\eta\eta$ et $\eta\eta$ non satis adcurate adtendentes, accedente plurali secundae personae suffixo, nec diuersa formarunt ratione. Iam vero, quum *secunda persona pluralis*, praeter radicales litteras, iam habeat seruientes, aliisque *accidentibus suffixis*, seruientium augeatur numerus, (§. 24.) ipsaque vox longior euadat (§. 156.), ne nimis excreseat, nec radix cognitu fiat difficilis (§. 101.), seruientia in voce minuantur, (§. 21.) vtile est: ea tamen lege, vt verbi personae maneat aliquod vestigium (§. 11.); hinc ex $\eta\eta$ abicci quidem poterit η praecio puncto vocali (§. 105.); at, ne η cum illo, quod signum alius personae atque numeri est, confundatur, remaneat aliud praeter hoc signum $\tau\omega$ η simile quod erit e $\eta\eta$ (§. 46.); sed η esse nequit, alias manere posset η ; hinc nec η , η vero omnium erit aptissimum; potest enim quiescere, vt fulcrum vocalium $\tau\omega$ o et u (§. 33.): quod si tamen $\tau\omega$ o fieret fulcrum, posset confundi cum suffixo cholem; hinc melius *adsumitur* η vel eius *vocale breue* (§. 33.)

§. CXC. Quum tot sint syllabae, quot in oratione sunt vocalia propria, (§. 1. 38. nullaque syllaba apud Ebraeos incipiat a vocali, sed omnes a consono (§. 60.) sequitur, vt si syllabae simplici accedat suffixum, praecio vocali ornatum; vel eorum vnum pereat, (§. 61.) vel consonum adsumatur; (§. 60. 104.) hoc si fieret, nulla urgente necessitate vox excreset, (§. 156.) quum abiecto puncto suffixi praecio, citra confusio- nis periculum, omnis tollitur repugnantia; hinc fiat prius. Er-

go verbo in vocali terminato punctum ante suffixum alias requisitum ordinarie tollitur.

§. CXCI. Nomina indeclinabilia dicuntur PARTICVLAE. Quae si cum aliis vocibus connectantur ut serui-entes sunt CONNEXAE et INSEPARATAE; ceterae audiunt SEPARATAE et INCONNEXAE; sub quarum igitur numero ן et ן §. 178. et 179. iure comprehendi videntur; quum tamen sint pronomina, a particulis possunt distingui.

§. CXCH. ם praefigitur per chirek breue sequente dagesch forti. Etenim haec particula orta est ex ם; iam n etiam in aliis linguis accommodari solet sequenti consono; hinc per dag sch forte apud Ebraeos in illud mutari potest. (§. 46.) Punctum chirek potest manere dum iam adest; si vero forsitan id abiicere placeret, mox redibit: nam notato ם cum schua simplici (§. 13. 18. 36.) est concursus schuaiim (§. 39. 107. 130.) vbi prius primitiuum mutatur in breue chirek (§. 133.)

§. CXCH. ם interrogatiuum cum praefigitur: est enim mouendum (§. 8. 13.) hinc quum proprium non habeat vocale, est cum schua notandum (§. 36.) mobili, (§. 36.) quod sub gutturalibus transit in ם (§. 147.), si tamen est ante aliud schua mutari potest in ם (§. 146.); item si est ante litteram gutturalem non schuatam, tamen mouendam, ad facilitandam difficiliorem eius pronunciationem (§. 5.)

§. CXCV. ך praefixum ex ך vel retinere potest punctum primum; vel illo abiecto schua recipere (§. 36.); vel schurek ante ךׁׁ quum sic illa melius pronuncientur (per exp.): aut si est ante litteram schuatam, quia est concursus schuaiim (§. 24. 37. 39.) et ך est ex ך (§. 6. 140.); sed ante ך secundum §. 143. praefigendum. (§. 14.)

§. CXCV. ך CONVERSIVVM FVTVRI, quod futurum mutat in praeteritum, a ך conuersiuo praeteriti vtiliter distinguitur (§. 11.) vnde fit vt hoc habeat ordinarium punctum

punctum (§. 13. 36. 194.); illud vero seu potius sequenti dageſch forte (§. 33. 46. 62. 194.)

§. CXCVI. Verbum, quod ſolum ſimplicem ſuum exhibet ſignificatum, PRIMAE; quod adhaerentem illi eumque intenuum SECUNDAE; quod dependentiam verbi primae claſſis, indicat, TERTIAE; quod denique primae claſſis verbi ſignificatum eſſe recipiendum docet; QUARTAE verborum adnumeratur CLASSI. Quorum claſſium prima vocatur ab actiuo ſuo KAL; ſecunda PIEL; tertia HITHIL; quarta HITHPAEL.

§. CXCVII. CLASSIS verborum GRAVIS dicitur, quae habet dageſch characteriſticum (§. 45.); quae non habet, LEVIS. Hinc ſecunda et quarta, cuius characteris diſtinctiui pars eſt dageſch forte, ſunt graues; prima vero et tertia leues.

§. CXCVIII. Ceſſante cauſſa, cum plerumque ceſſet effectus, (§. 102.) claſſis vero verborum et temporis characteres ideo ponantur, vt ab aliis claſſibus et temporibus diſtinguantur, (§. 11. 107.) hac deſiciente ratione conueniens eſt, vt hi pereant characteres, i. e. character claſſis, vel temporis, poſterioris expellit characterem claſſis, vel temporis prioris.

§. CXCIX. Tertia praeteriti in kal perſona, quae habetur pro radice, ſi ſit punſtanda, optime adſumit primum vocale, vt ſit e. g. קָטַל, quumque in ſyllaba composita ordinarie ſit breue vocale, (§. 68.) etiam קָטַל eſſe poteſt. Quia vero eſt res arbitrii, pro vel ſub ſecunda radicali etiam poterit adſumi, et quidem hanc forte ob cauſam, vt prima radicali notata cum primo vocali, ſecunda habeat ſecundum vocale.

§. CC. Vocabulum נָ, quum generatim dependentiam ab altero inuoluat; patiens vero ab agente dependeat; ad paſſiuam verborum ſignificandam formam aptum videtur, primaeque verborum claſſis paſſiuo addictum eſt ab Ebraeis. Quod ſi integrum retineretur, verbum iuſto fieret

longius (§. 156.); hinc remaneat ך, quod, vocali destitutum, noteretur cum schua (§. 8. 18. 36.); ך vero quum sit praeformativum, (§. 24.) et sic cum radice arctius cohaereat: (§. 31.) prima radicalis corripiat suum vocale in schua, quo facto schua sub ך erit elevandum in chirek: (§. 39. 133. 140.) et praeformativae litterae cum radicali nexus ex signis apparebit: (§. 31.) hinc est נקטל (§. 199.)

§. CCI. Quum prima verborum classis in tertia praef. sing. perf. habuerit; (§. 199.) secunda classis accipiat; hinc קטל (§. 197.) tonus vero, quum sit in vltima, (§. 70.) primum erit corripiendum in simile breve vocale chirek (§. 33. 120.); hinc est קטל: vnde formaturus passivum, sumat ך ex נוו, (§. 200.) illudque substituat pro. , pro. vero, vt similis euadat primo passivo (§. 200.) erit קטלו (§. 33. 120.)

§. CCII. Tertia verborum classis recipiat tertium vocale chirek (§. 33.) quumque habeat significatum determinandi (§. 196.) ex עשה sumat litteram; (§. 156.) non ע, est enim semper radicalis (§. 20 21. 24.) nec ש (§. 179.) Ergo ה; sic est הקטיל vnde הקטיל (conf. §. 198.) passivum vero est הקטל similiter vt קטל (§. 201.) nec confusio erit verenda, quum huius dagech forte, (§. 201.) illius vero ה characteristicum, differentiam satis indicent: passivi vero illius permutari potest facile in breve (§. 6. 33.) hinc fieri הקטל.

§. CCIII. Quarta verborum classis, quum habeat significationem reciprocam (§. 196.) radici addat תN signum rei significandae aprum (§. 11.) quod integrum erit retinendum, quum vtrumque eorum separatim sumtum, additumque ab initio, tempora futuri denotat, hinc ob hanc ipsam confusionem evitandam N permutetur cum ה (§. 4. 6. 18.) et propter tonum ab hac voce, cum קטל connectenda auferendum (§. 69.), alleuetur in breve chirek (§. 120.) et sub ה subintellectum exprimat (§. 18. 36.) vt fit הלקטל: vocalia radici subiicienda retineri possunt, quae erant

C. in Piel et Hiphil variantur puncta prima, in ceteris maneat eadem cum praeterito, aliquando tamen in Pual et Hophal etiam mutantur conformiter. (§. 6. 33.)

§. CCVII. Afformativa (§. 24.) in verbis desumuntur e pronominibus personalibus, suntque in praeteritis

I. Singularis numeri personae,

(A) tertiae, (§. 159.) fem. הָ ex הִיא, est enim prima vocis littera, nec adest ratio, cur ad aliam transeamus, illudque ipsum הָ iam est signum feminini generis, (§. 157.) et הָ, quae est littera gutturalis, (§. 4.) lubenter in quiescit, (§. 14.)

(B) secundae 1) masc. הָ ex הָא, N enim in vocis fine aegre seruit (§. 21.); hinc cum puncto suo abiciendum, (§. 104.) quo etiam dagešch in הָ perit (§. 98. 102.); hinc remanet הָ, 2) fem. הָ ex הָא eadem enim est ratio.

(C) primae הָ ex הָא. N quia in fine aegre seruit, (§. 21.) remanet הָ (per num. B) quod vero quum sit suffixum, mutatur הָ in הָ, quod eiusdem est organi, (§. 4. 6.) sic est הָ

II. Pluralis numeri (α) tertiae personae וָ ex וָהָ et וָהָ, quae voces integrae manere nequeunt, (§. 156.) וָ et וָ. quum sint signa diuersorum generum, tertia vero pluralis communis, sunt reiicienda; hinc manet וָ, hoc vero iam addictum est terr. sing. fem. (No. 1. A.) Ergo alternet vna litterarum וָהָ, (§. 4. 6.) N non potest (§. 21.)

Ergo וָ quod potest, quum vero וָ sit suffixum, quiescat in schurek; hinc וָ (§. 14.) (β) secundae 1) mascul.

הָ ex הָא 2) fem. הָ ex הָא No. 1. B. et (§. 21.)

(C) primae וָ ex וָהָ, e quibus (§. 156.) N non potest (§. 21.) וָ est semper radicalis (§. 20. 21. 24.)

Ergo וָהָ sed וָ iam adest, nec illo duplicato opus est ad hanc personam ab aliis distinguendam; (§. 156.) hinc remanet וָ (§. 104.)

§. CCVIII. Ab imperatiuo mascul. qui idem est cum infinitiuis, exceptis Pual et Hophal, quae imperatiuum non habent,

habent, formatur 1) singular. fem. per י ex וָאָ e qua voce נ non potest (§. 21.) nec ה (§. 207. No. I. B. C.). Ergo י quiescens in chirek (§. 14.) II.) pluralis a mascul. per ה (confer. §. cit. No. II. α.) nec ob mutata vocalia sub radice confusio est verenda: β) fem. הָ ex אָהָה, nam הָ iam est terminatio feminini generis, (§. 157.) cui si accedat ה, a tert. fem. sing. praet. distinguitur, (N. 1. A. §. 207.) נ vero ab initio tantum libenter seruit (§. 21.), et ה solum, immo cum ה, iam est affirmatiuum praeteriti (§. 207.)

§. CCIX. Praeformativae futurorum litterae sunt

- I. singularis numeri α) tert. personae, 1) mascul. י ex וָאָ, e quibus ה est in tertia pers. sing. mascul. אָ Hiphil (§. 202.) ו vero est praefixum, (§. 194.) et נ assignabitur primae pers. fut. Ergo recurrendum erit ad litteras אָווי, e quibus sola littera י restat (p. antec.) 2) femininum ה, ex וָאָהָה, nam quum harum nulla hic servare possit, (vide No. 1.) permutatur cum simili feminini generis nota ה (§. 157.) β) secundae 1) mascul. ה ex וָאָ vel וָאָהָה e quibus נ cum puncto suo et ה cum puncto praevio sunt abicienda; (per α, I. §. 104. 105. 202.) quod convenit cum ה tertiae personae fem. (n. 2.) et e sermonis contextu determinandum 2) fem. ex וָאָהָה sumitur ה, ipsa vero persona affirmatiuo distinguitur. γ) primae communis ex וָאָ prima נ.
- II. pluralis numeri α) tertiae personae 1) masculini generis ex וָאָהָה ה iam est littera praeformatiua in hiphil (§. 202.) hinc similis substituenda est littera (conf. §. seq.) ex וָאָווי, e quibus tamen נ est signum primae pers. sing. (per γ) atque haec est causa quam ob rem ad gutturales non est recurrendum (§. 4. 20. 21. 24.): ו est praefixum (§. 194.); hinc י, quod iam est signum tertiae personae (per n. I. α. 1.) ergo aptissimum: numeri enim differentia ex affirmatiua littera erit cognoscenda. 2) fem. ex וָאָהָה, ה non potest (vide n. praec.) nec ה ob similem causam. (§. 200.) Ergo, quia nec ex

G litteris

litteris אהוי nec אהוה (vid. no. praec.) quaedam defumi potest littera, permutetur cum simili fem. gen. nota ה (§ 157.) §) secundae personae 1) masc. ex אהא, e quibus א non potest (per num. γ): hinc sequens ה, quod a ה singularis numeri per affirmatiuam poterit distingui. 2) fem. ex אהה, fit ה (per no. γ) differentiam a singulari et masculino huius personae pluralis numeri litterae affirmatiuae dabunt. γ) primae personae ex אהי, א iam fuit in singulari (per no. γ. antec.) ה est semper radicalis (§. 20.) וי est in praeterito huius personae (§. 107. 11. 1.), וי est praefixum (§. 24. 194.) Ergo וי a niphāl per sermonis contextum distinguendum. §. 200.)

§. CCX. Litterae futurorum affirmatiuae sunt, I) singularis et quidem secundae personae feminini 1) ex אהי, e quibus א non potest (§. 21. 24.) ה est praeteriti item הי (§. 107, I) Ergo 1) quiescens in chirek (§. 4.) II) pluralis α) tert. pers. 1) masc. וי ex אהי, ה non potest (§. 21. 24.) וי est suffixum (§. 24.) hinc alternet quaedam littera, quae si constituarur וי, erit tam אהי quam אהי וי similis (§. 4. 6. 18.) 2) fem. אהי (§. 208. β) ab imperatio per praeformatiuam litteram discernenda (§. 109, II, α. 2.) β) secundae 1) masc. ex אהא remansit וי (§. 209, II, β. 1.) quod vero quum sit suffixum, mutetur in simile וי (§. 4.) quiescens in schurek (§. 14.) a tert. masc. plur. fut. per diuersam litteram praeformatiuam distincta (§. 109, II, α. 1. β. 1.) 2) fem. eadem litterae adformatiuae, quae fem. tert. pers. (α. 2.) ab illa ex orationis nexu discernenda.

§. CCXI. Quod fuerit sub secunda radicali longum vocale; in syllaba composita, ob accedens adformatiuum tono destituta, in breue est corripiendum (§. 120.); tonus vero si accedente adformatiuo non demittitur, hac deficiente ratione, manere potest (§. 76. 102.).

§. CCXII. VERVM dicitur FORMAE MIXTAE, in quo sectiones alias vt oppositae habendae, nunc, vt disparatae s. coniunctae inueniuntur.

§. CCXIII.

§. CCXIII. VERBUM cuius, quacunq̄ flectatur ratione, omnes mouentur litterae radicales, Ebraeis audit PERFECTVM; hinc verbum cuius quaedam radicalis quiescit, vel perit, erit imperfectum (§. 8. 14.).

§. CCXIV. VERBUM cuius in coniugando littera quaedam radicalis vt mobilis considerata perit, dicitur DEFECTIVVM; vt quiescibilis vero considerata, QUIESCENS: hinc posterioris littera radicalis vel maneat, modo quiescat, vel vt quiescibilis pereat, est quiescens (§. 14.). Verbum vero tam quiescens, quam defectiuum est imperfectum. (§. 8. 213.)

§. CCXV. Verba vocantur DVPLICITER IMPERFECTA, quorum duae litterae radicales non semper mouentur in coniugando. (§. 213.)

§. CCXVI. VERBA DEFECTIVA PE dicuntur, quae sunt defectiua, quoad primam radicalem, quae si sit פ, dicitur פ.

§. CCXVII. Littera פ in verbis פפ (§. 216.), si abiiciatur, per dagefeh forte sequenti litterae impresso erit compensanda, (§. 107.) i. e. per dagefeh forte litterae subsequenti assimilatur; (conf. §. 192.) hinc quoque punctum vocale est rollendum (§. 204.), et quidem huius litterae פ, si ei schua fuerit subiectum (§. 205.), quum impressum dagefeh hoc schua indicet, (conf. §. 107.)

§. CCXVIII. Sit tertia persona praet. sing. in kal notata cum duplici kamez (§. 199.); infinitiuus poterit notari cum kamez et ., distinctus tamen a praeterito in kal, ceterisque verborum classium praeteritis (§. 200--203.); sic esset פפ. פ si esset abiiciendum esset compensandum, (§. 107.) quod quum per dagefeh forte ordinarie fieri nequeat, (§. 51.) fit per litteram פפ פ similem, quae est פ (§. 4.) et in fine additur, vt sit פפפ (§. 18. 36.) quae vero vox, quia, dum pronunciat, sub פ fere adsumit sonum ad e accedentem, ו istud vocali cum e homogeneo noeretur; non vero ., quia tonus constituitur in penultimam, (§. 68. 219.), sed ; (§. 33. 68.) hinc פפפ pro quo est פפפ (§. 68.). Quod si vero vocali

calia adcommodentur vocali, quod erat sub ד nimirum דָּ erit דָּ a verbo דָּדָּ (§phi cit.) gutturali sic ante et sub סֵ habente vocale maxime cognatum.

§. CCXIX. Si infinitivus fuerit שָׁדָּ imperatius abiecto ד esse potest שָׁ (§ 208.) seu vt vocalis, quod erat sub ד similis retineatur (sonus. שָׁ (§. 33. 218.)

§. CCXX. ד tertia radicalis, si fuerit ante aliud ד , per dageſch huic imprefſum, poteſt ſignificari, (§ 46.) item ante ד , ſi in id ſimile muratur conſonum. (§. 4. 46.)

§. CCXXI. VERBA GEMINANTIA SECUNDAM (litteram) dum habent conſonum ſecundum cum tertio idem, illud per hoc, imprefſo ei dageſch forti, poteſt ſignificari, (§ 46.) abiecto puncto praevio, (§. 105.) reiecto ſuo ad praecedentem litteram (§. cit.); hoc reiiciendum dicitur PVNCTVM RETRAHENDVM.

§. CCXXII. Punctum retrahendum ſi fuerit ſchua; ſubſtituendum eſt punctum primitivum: praeivium enim punctum perit (§ 221.); hinc ſecundum primitivum, tantum ſuperest, (§ 199.) quod quum ſit correptum in ſchua, niſi rurfus producat, nullum remanebit punctum primitivum, quod contra §. 102. Porro ſac דָּ ſchua iam antecedere aliud ſchua, erit mobile (§. 40.); hinc cum tertium ſchua, quod dageſch forte inuoluit, (§. 107.) etiam ſit mobile, erit eleuandum in primitivum (§. 132.); quod in niphāl plerumque eſt patach, (§. 200.) et in hiphāl דָּ ſeu ſimile (§. 202.).

§. CCXXIII. Dageſch forte e littera ſchuata, quum ſaepe excidat (per exp.), compensatio vero non ſit facile negligenda (§. 106.): littera, cui hoc dageſch eſt imprefſum, loco ſchua accipiat vocale primitivum (§. 101.). Hinc pro ſchua, ſub vltima radicali dageſchanda, in praeteritis adhibent דָּ in futuris דָּ (§. 184.)

§. CCXXIV. Syllabae compoſitae in ſimplicem reductae breue vocale, quum ſit eleuandum (§ 220.): praeformativae litterae breue vocale in ſyllaba ſimplici, eleuetur in analogum longum (§. 68.); quod in participio hiphāl eſt דָּ vel

vel ob id, quod eratin syllaba composita, (§. 33.) vel quod erat punctum praeformativae litterae in praeterito.

§. CCXXV. Si ratio cessat, cur hoc vel illud praeformativae subiectum fuerit punctum, illud ipsum tolli potest (§. 102.); hinc eius loco primum vocale subscribi potest, quod fit in kal et niphāl.

§. CCXXVI. Si compensatio per dagešch negligatur, cessat quoque ratio ponendi vocalis proprii pro schua sub radicali dagešchanda (§. 225.); hinc in verbis geminantibus, de quibus iam loquimur, schua manet. (§. 102.)

§. CCXXVII. Si litterae abiectae compensatio fieret imprimendum dagešch forte praecedenti litterae, quemadmodum fieri potest secundum morem chaldaeorum, (§. 108.) cessat ratio elevandi vocalis sub littera praeformativa (§. 68.); hinc manet ordinarium punctum (§. 102. 224.)

§. CCXXVIII. Dagešch characteristicum geminantium secundam, si exprimeretur, tria sequenter consona, quae essent eadem (§. 46. 221.); quod quum euphoniae in oratione servandae repugnaret; huic ut medeamur malo, dagešch forte non erit exprimendum, sed compensandum (§. 106.) per $\dot{\text{h}}$ (§. 205.) aut prima verbi littera repetatur, vel alia compenfer littera. (§. cit.)

§. CCXXIX. VERBUM QUIESCENS PE dicitur *quiescens qua primam litteram radicalem; quae si est h dicitur quiescens h .*

§. CCXXX. Prima radicalis h si ante se habet vocale cognatum, in illo potest quiescere (§. 14.) puncto suo abiecto (§. 36.) ipsa vero vel manente vel pereunte (§. 14.) Quod quum fiat in kal, ne cum alijs verbi classibus confundatur, (§. 11.) extra kal mutatur in simile vocalis fulcrum h ; quod in niphāl et hiphil, quae per praeformativas litteras satis distinguatur, quiescit in cholem; (§. 200. 202.) in hophāl vero, quod cum hiphil eandem habet praeformativam (§. 202.) in schurek. (§. 14.) At tamen vero in hiphil h saepe retinetur et quiescit in .., quum hiphil per praeformativam

riam litteram et vocale י sub media radicali, possit distingui. (§. 199. 202.)

§. CCXXXI. Si quis verbi, cuius prima radicalis est י infinitivum et imperativum former secundum formam verbi פָּרַח (secundum quam quaedam verba, quorum prima radicalis י est, formari solere, experientia docet) erit ille פָּרַחָה seu פָּרַחָהּ, et hic פָּרַחָהּ (§. 218. 219.)

§. CCXXXII. Quum litterae אָדָוִי facile inter se alternent (§. 18.) pro י mobili esse potest mobile ו; quod poterit dageschari in niphāl, si analogia id postularit.

§. CCXXXIII. VERBUM QUIESCENS AIN dicitur *quiescens quoad secundam litteram radicalem, quae si est Vau dicitur QUIESCENS וָע.*

§. CCXXXIV. Vau quum sit e litteris אָדָוִי (§. 18.) potest quiescere et elidi (§. 14.) pereunte puncto praevio (§. 105.) reiecto suo ad primam radicalem (§. 36. 233.) quod si fuerit schua, erit eleuandum in primitivum vocale, e quo fuerat correptum (§. 132.)

§. CCXXXV. Punctum hoc primitivum (§. 232.) si fuerit breve vocale, nunc existens in syllaba simplici, tono destituta, quae antea erat composita, est eleuandum in analogum longum (§. 121.)

§. CCXXXVI. Media radicalis ו, quae alias eliditur (§. 234.) potest etiam vt quiescens retineri (§. 14.) quod fit in niphāl, vbi quiescit in cholem.

§. CCXXXVII. Praeformativae vocale breve in syllaba simplici atona, vel est eleuandum in analogum longum (§. 121.); vel si fuerit e concursu schuatum ortum, atque prius schua primitivum; cessante elevationis ratione, (§. 134.) ipsum quoque cessare potest, praeforativae vocale breve, (§. 102.) et pro schua primum longum vocale, ob defectum determinationis ad aliud, adsumi.

§. CCXXXVIII. Media radicalis ו, si in coniugationibus grauibz quiescit in ו (§. 15.), dagesch caracteristicum non

AD EBR. GRAMMATICAM PERTINENTES. 55

non potest recipere (§ 1. 8. 46. 48.): hinc ad illud compen-
sandum duplicetur tertia radicalis (§. 205.); si vero abiciatur,
adsumi potest vna reliquarum litterarum radicalium,
et pro dagesch characteristico altera. (§. 107.)

§. CCXXXIX. QUIESCENS LAMED dicitur *quiescens*,
qua tertiam litteram radicalem, quae si sit ה vocatur
QUIESCENS ל.

§. CXL. Litteram quiescentem compensat longum
vocale (§. 109.); hinc ante ה ponatur illi maxime cognarum
(§. 14. 239.), quod est kamez et praeteritis tribuitur.

§. CCXLI. Infinitivus plurimum quidem retinet ordi-
narium cholem (§. 207.); hoc vero cum טו ה minus sit
cognatum (§. 12. 15.), ה mutatur vel in simile ט (§. 157.) vel
in י litteram quiescentem (§. 18.), quae est ante cholem in
apertissimo quietis loco (§. 14.).

§. CCXLII. ה cum in cholem minus commode quiescat
(§. 15.), litterae vero mutatio iam facta sit in infinitivo
(§. 241.), in imperativo mutetur vocale in id, quo טו ה est
cognatum (§. 14.), quumque kamez fuerit adsumum in
praeterito (§. 240.), hic sumatur.

§. CCXLIII. Cholem in futuris, ob similem rationem,
quae §. 242. fuit allegata, permutatur cum vocali טו ה co-
gnato. (§. 14. 15.)

§. CCXLIV. He quum in media voce aegre quiescat
(§. 15.), si ob id abiciendum, perit vna cum puncto prae-
vio (§. 205.); vel mutatur in litteram similem י (§. 18.) seu ה
(§. 157.); praecipue ante terminationem femininam, ne cum
masculino confundatur (§. 207. I. A.).

§. CCXLV. Iod, si ponatur pro ה non schuando, vo-
cale quoque proxime modificat ab initio (§. 36. 61.); si vero
pro ה schua quiescenti norando, quiescat, et ante se
habeat vocale, in quo commode potest quiescere. (§. 14.)

§. CCXVI. QUIESCENS נ dicitur *quiescens quo-*
ad tertiam radicalem נ; quumque littera quiescens com-
pen-

penferur per longum vocale (§. 109.), parach et cholem, si pro hoc esse potest parach, eleuentur in kametz. (§. 3. 214.)

§. CCXLVII. N in media voce quiescens respuit schua (§. 36.) et quoniam quiescit, habet ante se longum vocale, (§. 109.) quod in praeterito kal ordinarie est in ceteris vero praeteritis... Si vero vocale sit in syllaba tonica, breue id esse potest, quod etiam in futuris et imperatiuis est (§. 68.).

§. CCXLVIII. Sit aleph ante נ, erit in commodo quietis loco, (§. 15.) hinc si quiescere iubetur, cesser quod ei erat subscriptum, (§. 36.) et alterum eleuetur in (§. 109.), vt sit ננ; sin vero sit mouendum, ne nobis inuitis quiescat, antecedens vtilliter tollitur (§. 15. 102.) et sic eius litera mouenda est cum schua notanda. (§. 36.) נישא.

§. CCXLIX. Verba נ"ל et ה"ל sunt simillima (§. 4. 18.); hinc facile fieri potest, vt נ"ל formetur vt ה"ל et vicissim. Vnde etiam euenire solet, vt saepe formas suas permurent inuicem, vel quoad litteras; vel quoad puncta; vel quoad vtrumque. (§. 18.)

§. CCL. Hisce bono cum Deo absolutis, perueniendum nunc esset ad figuras, quas Grammatici dicunt, etymologicas, et quod primo loco erat nominandum, praeclarum istud de analysi instituenda problema. Sed iam plura, in primis specialia, quorum tamen rationes facile poruisissent indicari, ne nimis excrescat disputatio, omisimus: sic ob eandem rationem, temporisque breuitatem, et illorum tractionem differimus.

T A N T V M.

ORNA.

ORNATISSIMO

DIENEMANNO SVO

S. PL. DIC.

SIGISM. IAC. BAVMGARTEN.

QVI PRAESIDI TVO clarissimo nuper admodum disputationem solemnem et summos in philosophia honores gratulatus sum, atque amicitiae officiorumque fidem dedi, ad publicam iam a TE, amicissime DIENEMANNE, vobiscum pugnam prouocor. Sustinebo has partes, hostemque simulabo, quoad per amorem et temporis angustias, quibus laboro, fieri poterit, ita vt et ipsi PRAESIDI, cui plurimum volo, fidem studiumque comprobem, et TIBI significem, quanti faciam ingenium, mores, industriam, litteras, omnesque illas virtutes, quas in TE iam aliquot annos cognitas mirifice deamaui. Disputationis argumentum omnibus, qui linguarum studiis bene cupiunt, si quid praeuideo, apprime placebit, mihi certe gratisimum fuit, qui non solum linguis, quod praefiscine dixero, multum delector, earumque incredibile ad omnem sanctiorem doctrinam

H

prae-

praesidium esse quotidie intelligo, verum etiam in sententiarum de linguis addiscendis diuortio, ad neutras partes concessi, neque illorum, qui omnem hanc operam grammaticorum regulis mirum quantum multiplicatis absolui pronunciant, nec eorum, qui leges grammaticas abrogari, ignorari saltem et ex scholis omnino proscribi, linguas vero exercitio et usu comparari iubent, sed mediam inter has sententiam profiteor, ut paucis philosophandum esse arbitror. Nam ut grammaticam disciplinam linguarum philosophiam esse existimo, sic illos maxime sector, qui ad pauca, foecunda tamen et sufficientia principia has leges reuocant, atque efficiunt, ut ars grammatica a scientia proxime absit. Quam praeclaram operam iam diu fatis et in nostra academia et alibi ab eximiis viris, quibus hae litterae multum debent, datam esse, eorumque vestigia in hac dissertatione premi, optimo iure impense laetor. Defensionem solemnem felicem VOBIS futuram et spero, et praesentio, et gratulor, licet ipse sim inferior ex conflictu discessurus. TV vero, amatissime DIENEMANNE, quidquid suscipies, id velim DEVS O. M. approbet atque salutare esse iubeat. Mea in TE studia et officia semper constabunt. Dedi in Friederic. ipsi nonis Octobr. an. clō lccc XXXVII.

NOBI.

NOBILISSIMO DOCTISSIMO

G. I. L. DIENEMANNO

S. D.

M. A. G. BAUMGARTEN.

Q Vibus studiis, qua diligentia, quibus ingenii limatoris expolitionibus omnium huc vsque, qui TE no- uerant, bonorum votis, a TE forsitan ipso si dis- cesfero, satis abunde fecisti, protractum iri propediem in lucem, solennique documento magis declaratum, ORNA- TISSIME DIENEMANNE, non gaudeo tantum, sed lae- tor, nec laetor in sinu, sed gratulor. Fuit enim tanta la- borum animorumque nostrorum per aliquot iam annos consensio, tam arctum amicitiae communiumque bonorum vinculum, ut, qui me, non tam ducem, quam comitem in his ipsis, quae nunc decurrit, stadiis strenue sequutus est, bonis eum verbis inter publicas acclamationes nisi pro- fequerer, nae! mihi viderer ipse gnauiter inhumanus. Non meum quidem esse probe scies, AMICORVM OPTI- ME, praesentibus, quos amo, testibusque cumulas suas laudes ingerere, quoque me crederem excarnificari posse,

H 2

vel

vel inconsideratorum maleque sedulorum hominum officio, vel adulatorum artificio modestiam aliorum enecare: patere tamen vnum illud me commemorare, quod in TE mihi dudum obseruatum saepe iam placuit, & nunc ex ipsis, quas defendendas suscipis, lucubrationibus iterum elucescens, si qua possunt arridere praecipue, quando mirifice ducunt omnia, singulariter delectauit. Considerantibus nobis aliquantum curatius eorum etiam numerum, qui disciplinae feuerioris amantes ad bonas litteras integrum appellant animum, procul esse iussis ignauorum gregibus, oppido pauci reperiuntur, qui plurium scientiarum doctrinarumque vel aliquem ambitum, omnis enim ne postulandus quidem est, non dicam emetiri, sed nosse tantum paulo familiarius conuenire suis rationibus existimant. Si quos inter nos extinctus paene romani sermonis humaniorumque deliciarum amor affluit, ordior a paucissimis, ita se meliores in hos fontes ingurgitant, vt olim bene satis loquuturos sperarem, si, quae proloquantur, cogitare didicissent. Alios linguarum, quas sanctiores vocant, desiderium occupauit, praeclarum illud ac laudabile, nisi contaminetur internecone non minus necessariorum. Nunc falluntur egregie multi, quum in arcem eruditionis sacrae se penetrasse putant, vbi non nullas grammaticorum regulas, lubricas radicum inuestigationes, verosimiles vocularum deriuationes, peculiare denique loquendi modos memoria satis capaci complexi sunt, in reliquis vel talpae, vel prorsus hospites. Sunt, qui rerum gestarum factorumque memorabilium dulcedine capti toti sunt in perlegendis historiis, stupendoque labore, si quid omnino, saltim hoc

con-

consequuntur, vt, quis hic, quis ille fuerit, recitare possint in vno pede stantes de plurimis, quid ipsi fuerint, sint, futuri que sint, sciant cum ignarissimis. Nec deerunt fortasse nostris sequuturis que temporibus, qui nihil praeter primas edocti philosophiae lineas, puluerem ac radium non excipiam, esse sibi iam in caelo videantur, achabere, cur coecam caeterorum plebeculam aut alto supercilio despiciant, aut adunco naso suspendant, rapti tamen extra turbatos suos circulos in alium velut orbem delati non elementa sola mundum esse magno suo cum damno sentiant. Ne nimis fiam prolixus, finiam in iis, qui forte sunt plurimi, quos torquet dies noctesque publici muneris expectatio, stimulatque festinando potius ex academiis, quod canis e Nilo, deportare, quod ad rem faciat proxime, summa tantum rerum fastigia sequi, manibus illotis sacra contrectare, vel nucleo vesci, non fracta nuce, vel vitroque carere, quam vna hieme, vel aestate serius optatam tot votis, tot suspiriis metam contingere. Camarinam mouerem indagaturus huius pestilentiae causas. Apparent tristes illius efficientiae, quando desiderantur apti pluribus simul ferendis oneribus humeri. Quantum et sibi noceant eiusmodi homines, vel inde constat, quod, aut nullis, aut paucissimis, rarissimis, et, vt ita dicam, exquisitis tantum in ipsorum gratiam boni communis vtilitatibus admoueri cum fructu possunt, ad plerasque tam inepti, quam qui profus nullam aut negligentissimam addicendis doctorum artibus operam nauarunt. Si quid vnquam, hoc mihi certo persuadeo, cuilibet ad eruditionem adspiranti, nisi forte paucissimos ingeniorum heroas exceperim, eligendum quidem

dem esse certum doctrinarum genus, quod suum quasi peculium esse iubeat, in quo, tanquam in suo, habitet, at excurrendum tamen ad plures etiam, et ita quidem, vt imbuatur earum quoque rudimentis animus; iaciatque fundamenta satis firma, quibus, vbiunque deus ac bona fortuna voluerint, superstruere facile plura, sensimque quid stabili ac duraturi labentibus annis exaedificare possit. At illud ipsum est, AESTVMATISSIME DIENEMANNE, quod in TE mihi toties gauisus sum, in quo TE non ore tantum ac mente, sed ipsa re luculentissimoque propugnationis instantis exemplo consentientem habeo. Coniunxisse TE philosophiam cum linguis, videbit, opinor, quisquis videbit, quae tueberis, quisquis intererit ipsi conflictui. Historiam ac Mathesin addidisse TE, sacrationes in primis semper litteras excoluisse plures nouerunt, quam vt meo sit opus testimonio. Supersedeo, per communes nostras, quas modo nominaui, gratias, obtestari, ne pedem a coepto tramite referat, quem citatori quotidie cursu periturum eximia quaeuis facile praeuideo. Hoc vnum est, quod sincerus precor. Adspiret aeternum numen erectioris indolis conatibus, et, quicquid audes, quicquid audebis, DEO dignum, TIBI felix, TVIs laetum, vtile pluribus euenire iubeat. Vale.

DOCTIS.

DOCTISSIMO AMICISSIMOQUE
DIENEMANNO SVO

S. P. D.

M. IO. CHRISTOPHORVS DECKER.

Quem alii restantur, quemque ipse saepius restatus sum TVI amorem, AMICISSIME DIENEMANNE, data hac occasione me posse profiteri publice, non sine magna animi laetitia perferentisco. A quo enim tempore in TVAM peruenire notitiam licuit, non solum vt commilitonem TE cognoui, sed paullo quoque post, ob miram animi studiorumque consensionem familiariter complexus fui ita, vt, dulcis TVAE consuetudinis fructibus delectatus, in primis iam amicitiae nostrae incunabulis eosdem perennes pulcre exoptauerim. Er qui potuisssem aliter? quum non modo iis vsus sis doctoribus, praeclaris viris, quos et ego magni facio, sed eas etiam, quas alii saepius diuellunt, coniunctissimas doctrinas, illorum exemplo, quos in emetiendo eruditionis campo, non solum auctores, nec suasores tantum sed duces elegeras, pro eo, quo inter seartissime cohaerent nexu, feliciter combinaueris. Quot enim sunt, bone DEVS! qui praeclarum istud philosophiae studium cum sanctioribus disciplinis, sororio quasi vinculo copulatis, coniungere, ac in mutuum vsum conuertere, omni veluti nisi, anhelant! Habent quidem doctrinae philosophicae per se vsus suos non plane contemnendos, adeo, vt, qui in illis discendis, propagandis, ac amplificandis breue vitae suae tempus

pus consumunt, non male egisse optimo iure suo possint gloriari. Theologiae tamen qui nomen dederunt, eos pudeat merito, si qui ita studiis philosophicis se ingurgitant, ut nihil ex his ad sacrarum, quibus se tamen addictos profitentur, disciplinarum usum transferant, adeo, ut his diuinioribus neglectis, nec ex illis aliquid in publicos fructus proferre queant. TV ergo, DOCTISSIME DIENEMANNE, quantum ab istorum homuncionum sententiis semper abhorrueris, sciunt omnes, qui TE vnamquam norunt, ceteris ipsae, quibus ingenium praececellens reddidisti, doctrinae testabuntur. Hoc igitur, quod ingressus es stadium, strenue decurre, et illos palmae honores expecta, quos doctrinae illae, quas in deliciis habuisti, suis cultoribus sponte quasi offerunt. Quibus cum morum integritas accedat, quid quaeso TIBI melius, TVIS optatius, nobis dulcius, et bonis denique omnibus antiqius euenire aliquando poterit? Eas enim, quae ex illis redundant voluptates, ad ipsius summi numinis beatitatem nos veluti conformare quis vquam negabit? At enim vero hic demum subsisto, quum TVAE laudes meam qualemcunque praedicationem excedant; nihilque, nisi preces addo, ut sapientissimus rerum TVARVM moderator TE, CARISSIME mihiq; AMICISSIME DIENEMANNE, eo, quo huc vsque profequutus est amore, et in posterum protegat, studiorumque tibi det fructus felicissimos. Ad me vero quod attinet, vehementer etiam atque etiam rogo, ut quem amare incepisti, in posterum quoque diligas TVI studiosissimum. Quod igitur restat, res TVAS ex voto age feliciter. Vale.

Ergo

ERgo doctrina bene praeparatus,
Non ea, qualem solet obtinere
Eruditorum properans caterua,
Tendis in hostes.

Tendis. Ast illi pede iam retracto
Arma mirantur TVA, DIENEMANNE,
Et TVVM gestit caput impedire
Quisque corollis.

Haec ego laetus video, vidensque
Ludere vt pleetro mihi iam liceret
Opto, quod Phoebus Veneresque, si quas
Orbis adorat,

Iam diu dono TIBI tradiderunt.
Hoc carens saltim strepitante raucum
Hunc lyra cantum volui excitare
Laetus AMICO.

NATHANAEL. BAVMGARTEN.

Virtus, ingenium, doctrina, industria, mores
Iam per amicitiae vim celebranda forent.
Hisque lubens mea Musa haereret, amice, canendis:
Sed superat vires laus numerumque TVA.

IO. FRIEDR. GRAEFE,

i. v. st.

i

Quem

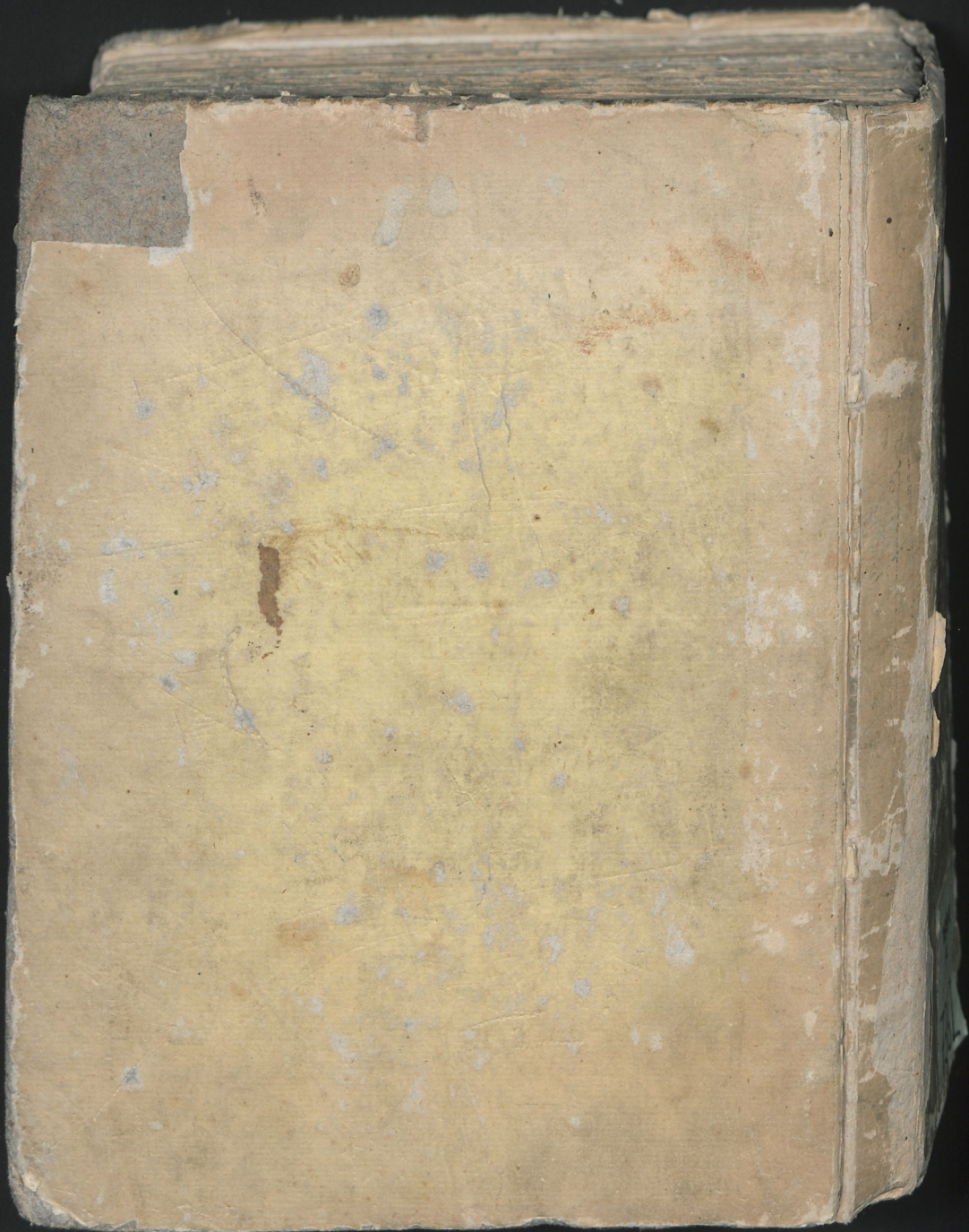
94 A 73 62

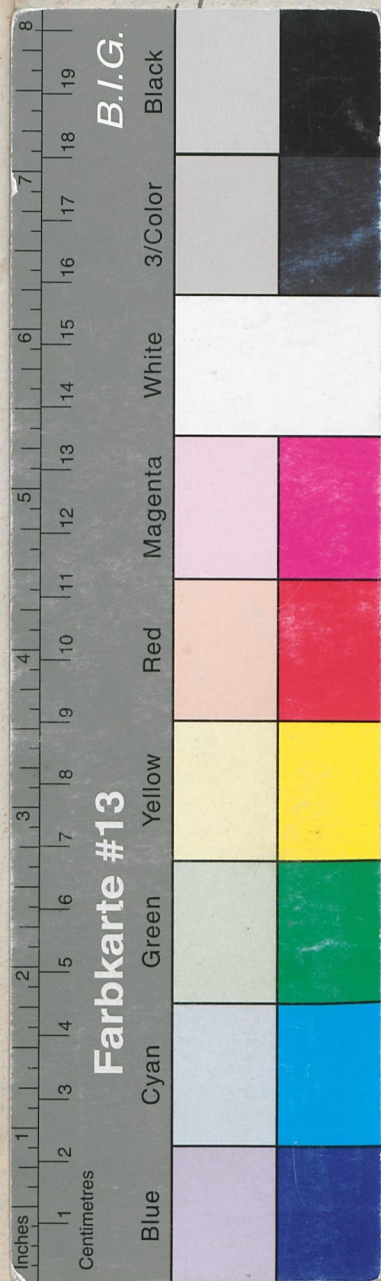
ULB Halle 3
001 840 606

96.

B.I.G.

Farbkarte #13

ONSTRATIONES
AD
AEORVM
IMATICAM
RTINENTES

QVAS
MPLISSIMI
PHORVM ORDINIS
CONSENSV
ERV DITORVM EXAMINI
SVBIICT
STOPHORVS DECKER,
ET
IO. LVDOV. DIENEMANN.
BEROLINAS.

OCTOBRIS c1o 1o CCXXXVII.
E MAGDEBVRGICAE,
RICI GRVNERTI, ACADEM. TYPOGR. (8 $\frac{1}{2}$)

31

